FEDERICI COMMANDINI VRBINATIS

LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

CVM PRIVILEGIO IN ANNOS X.

BONONIAE,

Ex Officina Alexandri Benacii.

M D LXV.

ALEXANDRO FARNESIO
CARDINALI AMPLISSIMO,
ET OPTIMO.

CVM multæ res in mathematicis diſciplinis nequaquam ſatis adhuc explicatæ ſint, tum perdifficilis, & perobſcura quæſtio eſt de centro grauitatis corporum ſolidorum; quæ, & ad cognoſcendum pulcherrima eſt, & ad multa, quæ à mathematicis proponuntur, præclare intelligenda maximum affert adiumentum. de qua neminem ex mathematicis, neque noſtra, neque patrum noſtrorum memoria ſcriptum reliquiſſe ſcimus. & quamuis in earum monumentis literarum nõ nulla reperiantur, ex quibus in hanc ſententiam adduci poſſumus, vt exiſtimemus hanc rem ab iiſdẽ vberrime tractatam eſſe; tamen neſcio quo fato adhuc in eiuſmodi librorum ignoratione verſamur. Archimedes quidem mathematicorũ princeps in libello, cuius inſcriptio eſt, κέντρα βάρων ἐπιπέδων, de centro planorum copioſiſsime, atque acutiſsime conſcripſit: & in eo explicando ſummã ingenii, & ſcientiæ gloriã eſt cõſecutus. Sed de cognitione cẽtri grauitatis corporũ ſolidorũ nulla in eius libris litera inuenitur. non multos abhinc annos MARCELLVS II. PONT. MAX.

cum adhuc Cardinalis esset, mihi, quæ sua erat humanitas, libros eiusdem Archimedis de ijs, quæ vehuntur in aqua, latine redditos dono dedit. hos cum ego, ut aliorum studia incitarem, emendãdos, & cõmentariis illustrandos suscepissem, animaduerti dubitari non posse, quin Archimedes vel de hac materia scripsisset, vel aliorum mathematicorum scripta perlegisset. nam in iis tum alia nonnulla, tum maxime illam propositionem, ut euidentem, & aliàs probatam assumit, Centrũ grauitatis in portionibus conoidis rectanguli axem ita diuidere, vt pars, quæ ad verticem terminatur, alterius partis, quæ ad basim dupla sit. Verum hæc ad eam partem mathematicarum disciplinarum præcipue refertur, in qua de centro grauitatis corporum solidorum tractatur. non est autem consentaneum Archimedem illum admirabilem virum hanc propositionem sibi argumentis confirmandam existimaturum non fuisse, nisi eam vel aliis in locis probauisset, vel ab aliis probatam esse comperisset. quamobrem nequid in iis libris intelligendis desiderari posset, statui hanc etiam partem vel à veteribus prætermissam, vel tractatam quidem, sed in tenebris iacentem, non intactam relinquere; atque ex asidua mathematicorum, præsertim Archimedis lectione, quæ mihi in mentem venerunt, ea in medium afferre; ut centri grauitatis corporum solidorum, si non perfectam, at certe aliquam notitiam haberemus. Quem meum laborem nō mathematicis ſolum, verum iis etiam, qui naturæ obſcuritate delectantur, nō iniucundam fore ſperaui: multa enim προβλήματα cognitione digniſsima, quæ ad vtrāque ſcientiam attinent, ſeſe legentibus obtuliſſent. neque id vlli mirandum videri debet. vt enim in corporibus noſtris omnia membra, ex quibus certa quædam officia naſcuntur, diuino quodam ordine inter ſe implicata, & colligata ſunt: in iisq; admirabilis illa conſpiratio, quam σύμπνοιαν græci vocant, eluceſcit, ita tres illæ Philoſophiæ (ut Ariſtotelis verbo vtar) quæ veritatem ſolam propoſitam habent, licet quibuſdam quaſi finibus ſuis regantur: tamen earū vnaquæque per ſe ipſam quodammodo imperfecta eſt: neque altera ſine alterius auxilio plene comprehendi poteſt. complures præterea mathematicorum nodi ante hac explicatu difficillimi nullo negotio expediti eſſent: atque (ut vno verbo complectar) niſi mea valde amo, tractationem hanc meam ſtudioſis non mediocrem vtilitatem, & magnam voluptatem allaturam eſſe mihi perſuaſi. cum autem ad hoc ſcribendum aggreſſus eſsem, allatus eſt ad me liber Franciſci Maurolici Meſſanenſis, in quo vir ille doctiſsimus, & in iis diſciplinis exercitatiſsimus affirmabat ſe de centro grauitatis corporum ſolidorum conſcripſiſſe. cum hoc intellexiſſem, ſuſtinui me pauliſper: tacitusque expectaui, dum opus clarissimi uiri, quem semper honoris caussa nomino, in lucem proferretur: mihi enim exploratissimum erat: Franciscum Maurolicum multo doctius, & exquisitius hoc disciplinarum genus scriptis suis traditurum. sed cum id tardius fieret, hoc est, ut ego interpretor, diligentius, mihi diutius hac scriptione non supersedendum esse duxi, præsertim cum iam libri Archimedis de iis, quæ uehuntur in aqua, opera mea illustrati typis excudēdi essent. nec me alia caussa impulisset, ut de centro grauitatis corporum solidorum scriberem, nisi ut hac etiam ratione lux eis quàm maxime fieri posset afferretur. atq; id eò mihi faciendum existimaui, quòd in spem ueniebam fore, ut cum ego ex omnibus mathematicis primus, hanc materiam explicandam suscepissem; si quid errati forte à me commissum esset, boni uiri potius id meæ de studiosis hominibus bene merēdi cupiditati, quàm arrogantiæ ascriberent. restabat ut considerarem, cui potissimum ex principibus uiris contemplationem hanc, nunc primum memoriæ, ac literis proditam dedicarem. harum mearum cogitationum summa facta, existimaui nemini conuenientius de centro grauitatis corporum opus dicari oportere, quàm ALEXANDRO FARNESIO grauissimo, ac prudentissimo Cardinali, quo in uiro summa fortuna semper cū summa uirtute certauit. quid enim maxime in te admirari debeant homines, obscurum est; usum'ne rerum, qui pueritiæ tempus extremum principium ha buisti, & imperiorū, & ad Reges, & Imperatores honorificentissimarum legationum; an excellentiam in omni genere literarum, qui vix adolescētulus, quæ homines iam confirmata ætate summo studio, diuturnisq; laboribus didicerunt, scientia, & cognitione comprehendisti: an consilium, & sapientiam in regendis, & gubernādis Ciuitatibus, cuius grauissimæ sententiæ in sanctissimo Reip. Christianæ consilio dictæ, potius diuina oracula, quàm sententiæ habitæ sunt, & habentur. prætermitto liberalitatem, & munificentiam tuam, quam in studiosissimo quoque ho nestando quotidie magis ostendis, ne videar auribus tuis potius, quàm veritati seruire. quamuis à te in tot præclaros viros tanta beneficia collata sunt, & conferūtur, vt omnibus testatum sit, nihil tibi esse charius, nihil iucundius, quàm eximia tua liberalitate homines ad amplexandam virtutem, licet currentes incitare. nihil dico de ceteris virtutibus tuis, quæ tantæ sunt, quantæ ne cogitatione quidem comprehendi possunt. Quamobrem hac præcipue de caussa te huius meæ lucubrationis patronum esse volui, quam ea, qua soles, humanitate accipies. te enim semper ob diuinas virtutes tuas colui, & obseruaui: nihilq; mihi fuit optatius; quàm tibi perspectum esse meum erga te animum; singularemq; obseruantiam. cœlum igitur digito attingam, si post grauissimas occupationes tuas legendo Federici tui libro aliquid impertiri temporis non grauabe is: eumq; in iis, qui tibi semper addicti erunt, numerare. Vale.

Federicus Commandinus.

Op. 3.

FEDERICI COMMANDINI VRBINATIS LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

DIFFINITIONES.

CENTRVM grauitatis, Pappus 1
Alexandrinus in octauo mathematicarum collectionum libro ita diffiniuit.

λέγομεν δὲ κέντρον βάρους ἑκάστου σώματος εἶναι σημεῖόν τι κείμενον ἐντὸς, ἀφ᾽ οὗ κατ᾽ ἐπίνοιαν ἀρτηθὲν τὸ βάρος ἠρεμεῖ φερόμενον, καὶ φυλάσσει τὴν ἐξ ἀρχῆς θέσιν, οὐ μὴ περιτρεπόμενον ἐν τῇ φορᾷ. hoc est,

Dicimus autem centrum grauitatis uniuscuiusque corporis punctum quoddam intra positum, à quo si graue appensum mente concipiatur, dum fertur quiescit; & seruat eam, quam in principio habebat positionem: neque in ipsa latione circumuertitur.

Possumus etiam hoc modo diffinire.

Centrum grauitatis uniuscuiusque solidæ figuræ est punctum illud intra positum, circa quod undique partes æqualium momentorum consistunt. si enim per tale centrum ducatur planum figuram quomodocunque secans semper in partes æqueponderantes ipſam diuidet.

2 Priſmatis, cylindri, & portionis cylindri axem appello rectam lineam, quæ oppoſitorum planorum centra grauitatis coniungit.

3 Pyramidis, coni, & portionis coni axem dico lineam, quæ à uertice ad centrum grauitatis baſis perducitur.

4 Si pyramis, conus, portio coni, uel conoidis ſecetur plano baſi æquidiſtante, pars, quæ eſt ad baſim, fruſtum pyramidis, coni, portionis coni, uel conoidis dicetur; quorum plana æquidiſtantia, quæ opponuntur ſimilia ſunt, & inæqualia: axes uero ſunt axium figurarum partes, quæ in ipſis comprehenduntur.

PETITIONES.

1 Solidarum figurarum ſimilium centra grauitatis ſimiliter ſunt poſita.

2 Solidis figuris ſimilibus, & æqualibus inter ſe aptatis, centra quoque grauitatis ipſarum inter ſe aptata erunt.

THEOREMA I. PROPOSITIO I.

Omnis figuræ rectilineæ in circulo deſcriptæ, quæ æqualibus lateribus, & angulis continetur, centrum grauitatis est idem, quod circuli centrum.

Sit primo triangulum æquilaterum a b c in circulo descriptum: & diuisa a c bifariam in d, ducatur b d. erit in linea b d centrum grauitatis triãguli a b c, ex tertia decima primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum. Et quoniam linea a b est æqualis lineæ b c; & a d ipsi d c; estq; b d utrique communis: triangulum a b d æquale erit triangulo c b d: & anguli angulis æquales, qui æqualibus lateribus subtenduntur. ergo anguli ad d utriq; recti sunt. quòd cum linea b d secet a c bifariam, & ad angulos rectos; in ipsa b d est centrum circuli. quare in eadem b d linea erit centrum grauitatis trianguli, & circuli centrum. Similiter diuisa a b bifariam in e, & ducta c e, ostendetur in ipsa utrũque centrum contineri. ergo ea erunt in puncto, in quo lineæ b d, c e conueniunt. trianguli igitur a b c centrum grauitatis est idem, quod circuli centrum.

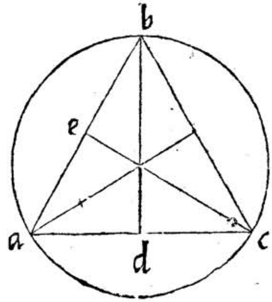

8. primi.

13. primi.

corol. primæ tertii

Sit quadratum a b c d in circulo descriptum: & ducantur a c, b d, quæ conueniant in e. ergo punctum e est centrum grauitatis quadrati, ex decima eiusdem libri Archimedis. Sed cum omnes anguli ad a b c d recti sint; erit a b c semicirculus: itemq; b c d: & propterea lineæ a c, b d diametri circuli:

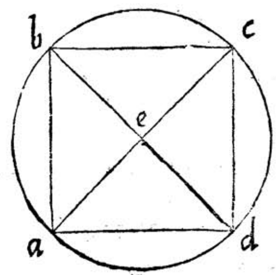

31. tertii.

quæ quidem in centro conueniunt. idem igitur est centrum grauitatis quadrati, & circuli centrum.

Sit pentagonum æquilaterum, & æquiangulum in circulo descriptum a b c d e: & iuncta b d, bifariamq; in f diuisa, ducatur c f, & producatur ad circuli circumferentiam in g; quæ lineam a e in h secet: deinde iungantur a c, c e. Eodem modo, quo supra demonstrabimus angulum b c f æqualem esse angulo d c f; & angulos ad f utrosque rectos: & idcirco lineam c f g per circuli centrum transire. Quoniam igi-

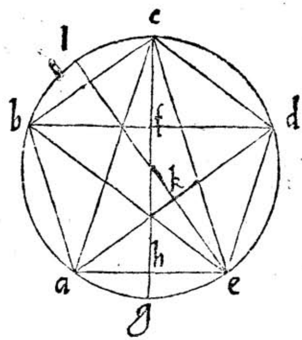

tur latera c b, b a, & c d, d e æqualia sunt; & æquales anguli
4. Primi. c b a, c d e: erit basis c a basi c e, & angulus b c a angulo d c e æqualis. ergo & reliquus a c h, reliquo e c h. est autem c h utrique triangulo a c h, e c h communis. quare basis a h æqualis est basi h e: & anguli, qui ad h recti: suntq;
28. primi. recti, qui ad f. ergo lineæ a e, b d inter sese æquidistant. Itaque cum trapezij a b d e latera b d, a e æquidistantia à linea f h bifariam diuidantur; centrum grauitatis ipsius erit
13. Archimedis. in linea f h, ex ultima eiusdem libri Archimedis. Sed trianguli b c d centrum grauitatis est in linea c f. ergo in eadem linea c h est centrum grauitatis trapezij a b d e, & trianguli b c d: hoc est pentagoni ipsius centrum: & centrum circuli. Rursus si iuncta a d, bifariamq; secta in k, ducatur e k l: demonstrabimus in ipsa utrumque centrum inesse. Sequitur ergo, ut punctum, in quo lineæ c g, e l conueniunt, idem sit centrum circuli, & centrum grauitatis pentagoni.

Sit hexagonum a b c d e f æquilaterum, & æquiangulum in circulo designatum: iunganturq; b d, a e: & bifariam se-

cta

cta b d in g puncto, ducatur c g; & protrahatur ad circuli usque circumferentiam; quæ secet a e in h. Similiter concludemus c g per centrum circuli transire: & bifariam secare lineam a e; itemq; lineas b d, a e inter se æquidistantes esse. Cum igitur c g per centrum circuli transeat; & ad punctũ f perueniat necesse est: quòd c d e f sit dimidium circumferentiæ circuli. Quare in eadem diametro c f erunt centra grauitatis triangulorum b c d, a f e, & quadrilateri a b d e, ex quibus constat hexagonum a b c d e f. perspicuum est igitur in ipsa c f esse circuli centrum, & centrum grauitatis hexagoni. Rursus ducta altera diametro a d, eisdem rationibus ostendemus in ipsa utrumque cẽtrum inesse. Centrum ergo grauitatis hexagoni, & centrum circuli idem erit.

13. Archimedis . . 9. eiusdẽ.

Sit heptagonum a b c d e f g æquilaterum atque æquiangulum in circulo descriptum: & iungantur c e, b f, a g: diuisa autem c e bifariam in pũcto h: & iuncta d h producatur in k. non aliter demonstrabimus in linea d k esse centrum circuli, & centrum grauitatis trianguli c d e, & trapeziorum b c e f, a b f g, hoc est centrum totius heptagoni: & rursus eadem centra in alia diametro c l similiter ducta contineri. Quare & centrum grauitatis heptagoni, & centrum circuli in idem punctum conueniunt. Eodem mo

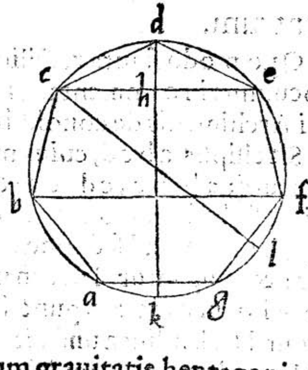

do in reliquis figuris æquilateris, & æquiangulis, quæ in circulo describuntur, probabimus cẽtrum grauitatis earum, & centrum circuli idem esse. quod quidem demonstrare oportebat.

Ex quibus apparet cuiuslibet figuræ rectilineæ in circulo plane descriptæ centrum grauitatis idẽ esse, quod & circuli centrum.

γνωρίμως Figuram in circulo plane descriptam appellamus, cuiusmodi est ea, quæ in duodecimo elementorum libro, propositione secunda describitur. ex æqualibus enim lateribus, & angulis constare perspicuum est.

THEOREMA II. PROPOSITIO II.

Omnis figuræ rectilineæ in ellipsi plane descriptæ centrum grauitatis est idem, quod ellipsis centrum.

Quo modo figura rectilinea in ellipsi plane describatur, docuimus in commentarijs in quintam propositionem libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus.

Sit ellipsis a b c d, cuius maior axis a c, minor b d: iunganturq; a b, b c, c d, d a: & bifariam diuidantur in punctis e f g h. à centro autem, quod sit k ductæ lineæ k e, k f, k g, k h usque ad sectionem in puncta l m n o protrahantur: & iungantur l m, m n, n o, o l, ita ut a c secet lineas l o, m n, in z φ punctis; & b d secet l m, o n in χ ψ. erunt l k, k n linea una, itemque linea una ipsæ m k, k o: & lineæ b a, c d æquidistabunt lineæ m o: & b c, a d ipsi l n. rursus l o, m n axi b d æquidistabunt: & l m, o n ipſi a c. Quoniam enim triangulorum a b k, a d k, latus b k eſt æquale lateri k d, & a k utrique commune; anguliq́; ad k recti: baſis a b baſi a d; & reliqui anguli reliquis angulis æquales erunt. eadem quoque ratione oſtendetur b c æqualis c d; & a b ipſi b c. quare omnes a b, b c, c d, d a ſunt æquales. & quoniam anguli ad a æquales ſunt angulis ad c; erunt anguli b a c, a c d coalterni inter ſe æquales; itemq́; d a c, a c b. ergo c d ipſi b a; & a d ipſi b c æquidiſtat. At uero cum lineæ a b, c d inter ſe æquidiſtantes bifariam ſecentur in punctis e g; erit linea l e k g n diameter ſectionis, & linea una, ex demonſtratis in uigeſimaoctaua ſecundi conicorum. Et eadem ratione linea una m f k h o. Sunt autẽ a d, b c inter ſe ſe æquales, & æquidiſtantes. quare & earum dimidiæ a h, b f; itemq́; h d, f e; & quæ ipſas coniungunt rectæ lineæ æquales, & æquidiſtantes erunt. æquidiſtãt igitur b a, c d diametro m o: & pariter a d, b c ipſi l n æquidiſtare oſtendemus. Si igitur manẽte diametro a c intelligatur a b c portio ellipſis ad portionem a d c moueri, cum primum b applicuerit ad d, cõgruet tota portio toti portioni, lineaq́; b a lineæ a d; & b c ipſi c d congruet: punctum uero e cadet in h; f in g: & linea k e in lineam k h: & k f in k g. quare & e l in h o, et f m in g n. At ipſa l z in z o; et m ϕ in ϕ n cadet. congruet igitur triangulum l k z triangulo o k z: et

8. primi

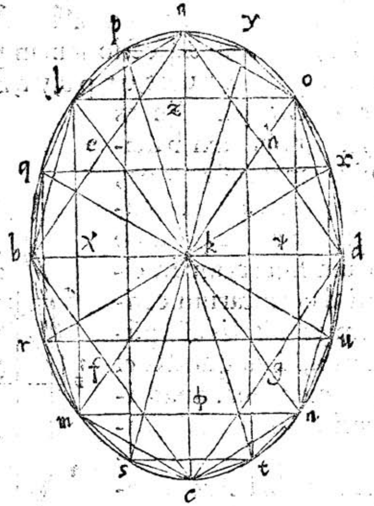

33. primi

triangulum m k ϕ triangulo n k ϕ. ergo anguli l z k, o z k, m ϕ k, n ϕ k æquales sunt, ac recti. quòd cum etiam recti sint, qui ad k; æquidistabunt lineæ l o, m n axi b d. & ita demonstrabuntur l m, o n ipsi a c æquidistare. Rursus si iungantur a l, l b, b m, m c, c n, n d, d o, o a: & bifariam diuidantur: à centro autem k ad diuisiones ductæ lineæ protrahantur usque ad sectionem in puncta p q r s t u x y: & postremo p y, q x, r u, s t, q r, p s, y t, x u coniungantur. Similiter ostendemus lineas p y, q x, r u, s t axi b d æquidistantes esse: & q r, p s, y t, x u æquidistantes ipsi a c. Itaque dico harum figurarum in ellipsi descriptarum centrum grauitatis esse pũctum k, idem quod & ellipsis centrum. quadrilateri enim a b c d centrum est k, ex decima eiusdem libri Archimedis, quippe cũ in eo omnes diametri cõueniãt. Sed in figura a l b m c n d o, quoniam trianguli a l b centrum grauitatis est in linea l e: trapezijq; a b m o centrum in linea e k: trapezij o m c d in k g: & trianguli c n d in ipsa g n: erit magnitudinis ex his omnibus constantis, uidelicet totius figuræ centrum grauitatis in linea l n: & ob eandem caussam in linea o m: est enim trianguli a o d centrum in linea o h: trapezij a l n d in h k: trapezij l b c n in k f: & trianguli b m c in f m. cum ergo figuræ a l b m c n d o centrum grauitatis sit in linea l n, & in linea o m; erit centrum ipsius punctum k, in quo

48. primi.

13. Archimedis.

Vltima.

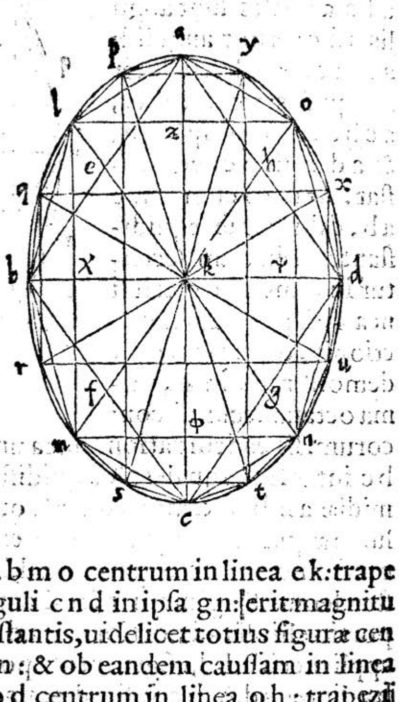

quo ſcilicet l n, o m conueniunt. Poſtremo in figura a p l q b r m s c t n u d x o y centrum grauitatis trianguli p a y, & trapezii o l o y eſt in linea a z: trapeziorum uero l q x o, q b d x centrum eſt in linea z k: & trapeziorũ b r u d, r m n u in k φ: & denique trapezii m s t n; & trianguli s c t in φ c. quare magnitudinis ex his compoſitæ centrũ in linea a c conſiſtit. Rurſus trianguli q b r, & trapezii q l m r centrum eſt in linea b χ: trapeziorum l p s m, p a c s, a y t c, y o n t in linea χ φ: trapeziiq; o x u n, & trianguli x d u centrum in ψ d. totius ergo magnitudinis centrum eſt in linea b d. ex quo ſequitur, centrum grauitatis figuræ a p l q b r m s c t n u d x o y eſſe punctũ k, lineis ſcilicet a c, b d commune, quæ omnia demonſtrare oportebat.

THEOREMA III. PROPOSITIO III.

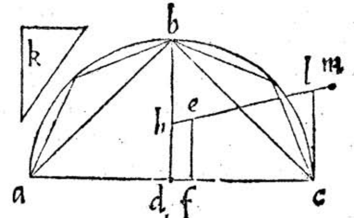

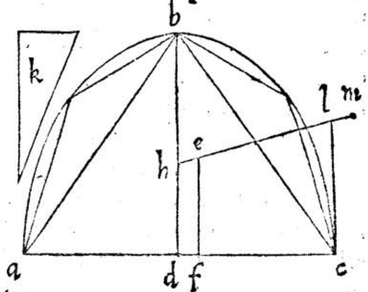

Cuiuslibet portionis circuli, & ellipſis, quæ dimidia non ſit maior, centrum grauitatis in portionis diametro conſiſtit.

HOC eodem prorſus modo demonſtrabitur, quo in libro de centro grauitatis planorum ab Archimede demonſtratũ eſt, in portione cõtenta recta linea, & rectanguli coni ſectione grauitatis cẽtrum eſſe in diametro portionis. Et ita demonſtrari poceſt in portione, quæ recta linea & obtuſianguli coni ſectione, ſeu hyperbola continetur.

THEOREMA IIII. PROPOSITIO IIII.

In circulo & ellipſi idem eſt figuræ & grauitatis centrum.

SIT circulus, uel ellipſis, cuius centrum a. Dico a grauitatis quoque centrum eſſe. Si enim fieri poteſt, ſit b centrum grauitatis: & iuncta a b extra figuram in c producatur: quam uero proportionem habet linea c a ad a b, habeat circulus a ad alium circulum, in quo d; uel ellipſis ad aliam ellipſim: & in circulo, uel ellipſi figura rectilinea plane deſcribatur adeo, ut tandem relinquantur portiones quædam minores circulo, uel ellipſi d; quæ figura ſit e f g h k l m n. Illud uero in circulo fieri poſſe ex duodecimo elementorum libro, propoſitione ſecunda manifeſte conſtat; at in ellipſi nos demonſtrauimus in commentariis in quintam propoſitionem Archimedis de conoidibus, & ſphæroidibus. erit igitur a centrum grauitatis ipſius figuræ, quod proxime oſtẽdimus. Itaque quoniam circulus a ad circulum d; uel ellipſis a ad ellipſim d eandem proportionẽ habet, quam linea c a ad a b: portiones uero ſunt minores circulo uel ellipſi d: habebit circulus, uel ellipſis ad portiones maiorem proportionem, quàm c a ad a b: & diuidendo figura rectilinea e f g h k l m n ad portiones

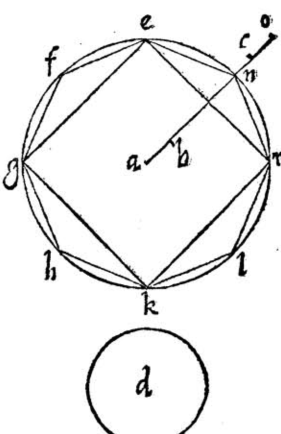

8. quinti.

19. quinti apud Cãpanum.

habebit

habebit maiorem proportionẽ, quàm c b ad b a. fiat o b ad b a, ut figura rectilinea ad portiones. cum igitur à circulo, uel ellipsi, cuius grauitatis centrum est b, auferatur figura rectilinea e f g h k l m n, cuius centrum a; reliquæ magnitudinis ex portionibus compositæ centrum grauitatis erit in linea a b producta, & in puncto o, extra figuram posito. quod quidem fieri nullo modo posse perspicuum est. sequitur ergo, ut circuli & ellipsis centrum grauitatis sit punctum a, idem quod figuræ centrum.

8. Archimedis.

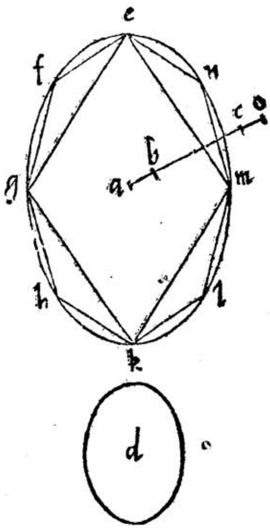

ALITER.

Sit circulus, uel ellipsis a b c d, cuius diameter d b, & centrum e: ducaturq; per e recta linea a c, secans ipsam d b ad rectos angulos. erunt a d c, a b c circuli, uel ellipsis dimidiæ portiones. Itaque quoniam portiõis a d c cẽtrũ grauitatis est in diametro d e: & portionis a b c centrum est ĩ ipsa e b: totius circuli, uel ellipsis grauitatis centrum erit in diametro d b. Sit autem portionis a d c cẽtrum grauitatis f: & sumatur

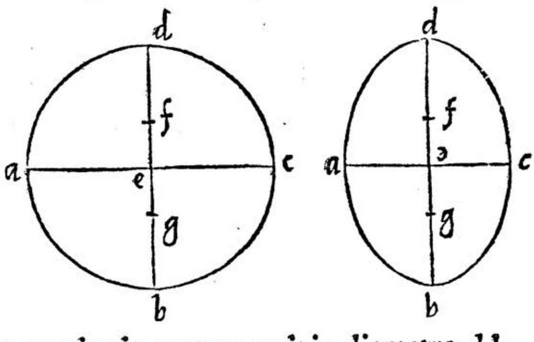

in linea e b punctũ g, ita ut sit g e æqualis e f. erit g portionis a b c centrum. nam si hæ portiones, quæ æquales & similes sunt, inter se se aptentur, ita ut b e cadat in d e; & punctum b in d cadet, & g in f: figuris autem æqualibus, & similibus inter se aptatis, centra quoque grauitatis ipsarum inter se aptata erunt, ex quinta petitione Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Quare cum portionis a d c centrum grauitatis sit f: & portionis a b c centrum g: magnitudinis; quæ ex utrisque efficitur: hoc est circuli uel ellipsis grauitatis centrum in medio lineæ f g, quod est e, consistet, ex quarta propositione eiusdem libri Archimedis. ergo circuli, uel ellipsis centrum grauitatis est idem, quod figuræ centrum. atque illud est, quod demonstrare oportebat.

Ex quibus sequitur portionis circuli, uel ellipsis, quæ dimidia maior sit, centrum grauitatis in diametro quoque ipsius consistere.

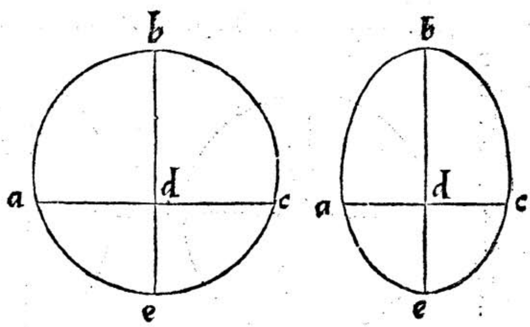

Sit enim maior portio a b c, cuius diameter b d, & compleatur circulus, uel ellipsis, ut portio reliqua sit a e c, diametrum

metrum habens e d. Quoniam igitur circuli uel ellipsis a e c b grauitatis centrum est in diametro b e, & portionis a e c centrum in linea e d: reliquæ portionis, uidelicet a b c centrum grauitatis in ipsa b d consistat necesse est, ex octaua propositione eiusdem.

THEOREMA V. PROPOSITIO V.

SI prisma secetur plano oppositis planis æquidistante, sectio erit figura æqualis & similis ei, quæ est oppositorum planorum, centrum grauitatis in axe habens.

Sit prisma, in quo plana opposita sint triangula a b c, d e f; axis g h: & secetur plano iam dictis planis æquidistãte; quod faciat sectionem k l m; & axi in pũcto n occurrat. Dico k l m triangulum æquale esse, & simile triangulis a b c d e f; atque eius grauitatis centrum esse punctum n. Quoniam enim plana a b c K l m æquidistantia secãtur a plano a e; rectæ lineæ a b, K l, quæ sunt ipsorum cõmunes sectiones inter se se æquidistant. Sed æquidistant a d, b e; cum a e sit parallelogrammum, ex prismatis diffinitione. ergo & a l parallelogrammũ erit; & propterea linea k l, ipsi a b æqualis. Similiter demonstrabitur l m æquidistans, & æqualis b c; & m k ipsi c a.

16. undecimi.

34. primi

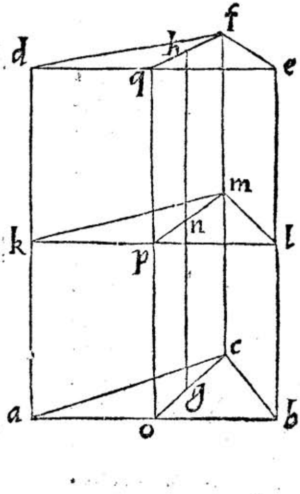

Itaque quoniam duæ lineæ K l, l m ſe ſe tangentes, duabus lineis ſe ſe tangentibus a b, b c æquidiſtant; nec ſunt in eodem plano: angulus κ l m æqualis eſt angulo a b c: & ita angulus l m κ, angulo b c a, & m κ l ipſi c a b æqualis probabitur. triangulum ergo κ l m ipſi æquale, & ſimile triangulo a b c. quare & triangulo d e f. Ducatur linea c g o, & per ipſam, & per c f ducatur planum ſecans priſma; cuius & parallelogramni a e communis ſectio ſit o p q. tranſibit linea f q per h, & m p per n. nam cum plana æquidiſtantia ſecentur à plano c q, communes eorum ſectiones c g o, m p, f q ſibi ipſis æquidiſtabunt. Sed & æquidiſtant a b, κ l, d e. anguli ergo a o c, κ p m, d q f inter ſe æquales ſunt: & ſunt æquales qui ad puncta a k d conſtituuntur. quare & reliqui reliquis æquales; & triangula a c o, κ m p, d f q inter ſe ſimilia erunt. Vt igitur c a ad a o, ita f d ad d q: & permutando ut c a ad f d, ita a o ad d q. eſt autem c a æqualis f d. ergo & a o ipſi d q. eadem quoque ratione & a o ipſi κ p æqualis demonſtrabitur. Itaque ſi triangula, a b c, d e f æqualia & ſimilia inter ſe aptētur, cadet linea f q in lineam c g o. Sed & centrū grauitatis h in g centrū cadet. trāſibit igitur linea f q per h: & planum per c o & c f ductū per axē g h ducetur: idcircoq; lineam m p etiā per n trāſire neceſſe erit. Quoniam ergo f h, c g æquales ſunt, & æquidiſtātes: itemq; h q, g o; rectæ lineæ, quæ ipſas cōnectūt c m f, g n h, o p q æquales & æquidiſtātes erūt.

10. undecimi

10. undecimi

4. ſexti

per 5. petitionem Archimedis.

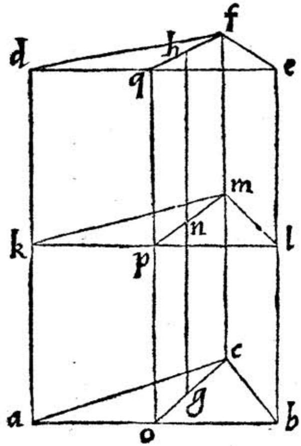

æqui-

æquidistant autem c g o, m n p. ergo parallelogrãma sunt o n, g m, & linea m n æqualis c g; & n p ipsi g o. aptatis igitur k l m, a b c triãgulis, quæ æqualia & similia sũt; linea m p in c o, & punctum n in g cadet. Quòd cũ g sit centrum grauitatis trianguli a b c, & n trianguli k l m grauitatis centrum erit id, quod demonstrandum relinquebatur. Simili ratione idem contingere demonstrabimus in aliis prismatibus, siue quadrilatera, siue plurilatera habeant plana, quæ opponuntur.

COROLLARIVM.

Ex iam demonstratis perspicue apparet, cuiuslibet prismatis axem, parallelogrammorum lateribus, quæ ab oppositis planis ducũtur æquidistare.

THEOREMA VI. PROPOSITIO VI.

Cuiuslibet prismatis centrum grauitatis est in plano, quod oppositis planis æquidistans, reliquorum planorum latera bifariam diuidit.

Sit prisma, in quo plana, quæ opponuntur sint triangula a c e, b d f: & parallelogrammorum latera a b, c d, e f bifariam diuidãtur in punctis g h k: per diuisiones autem planum ducatur; cuius sectio figura g h k. erit linea 33. primi
g h æquidistans lineis a c, b d & h k ipsis c e, d f. quare ex decimaquinta undecimi elementorum, planum illud planis a c e, b d f æquidistabit, & faciet sectionem figu- 5. huius
ram ipsis æqualem, & similem, ut proxime demonstrauimus. Dico centrum grauitatis prismatis esse in plano g h k. Si enim fieri potest, sit eius centrum l: & ducatur l m usque ad planum g h k, quæ ipsi a b æquidistet.

r. decimi ergo linea a g continenter in duas partes æquales diui-
ſa, relinquetur tãdem pars aliqua n g, quæ minor erit l m.
Vtraque uero linearum a g, g b diuidatur in partes æqua-
les ipſi n g: & per puncta diuiſionum plana oppoſitis pla-
5. huius nis æquidiſtantia ducantur. erunt ſectiones figuræ æqua-
les, ac ſimiles ipſis a c e, b d f: & totum priſma diuiſum erit in priſmata æqualia, & ſimilia: quæ cum inter ſe congruãt; & grauitatis centra ſibi ipſis congruentia, reſpondentiaq; habebunt. Itaq; ſunt magnitudines quædã æquales ipſi n h, & numero pares, quarum centra grauitatis in eadẽ recta linea conſtituuntur: duæ uero mediæ æquales ſunt: & quæ ex utraque parte ipſarum ſimiliter æquales: & æquales rectæ lineæ, quæ inter grauitatis centra interiiciuntur. quare ex corollario quintæ propoſitionis primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum; magnitudinis ex his omnibus compoſitæ centrum grauitatis eſt in medio lineæ, quæ magnitudinum mediarum centra coniungit. at qui non ita res habet,

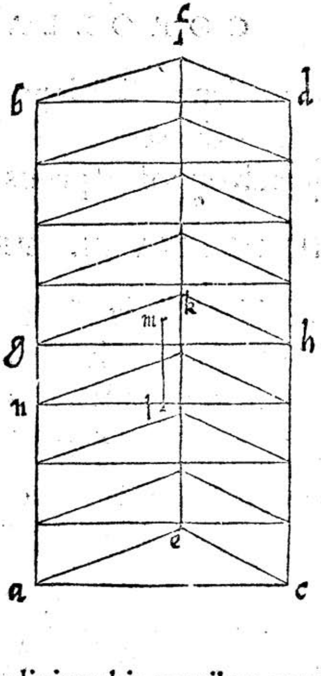

bet, si quidem l extra medias magnitudines positum est. Constat igitur centrum grauitatis prismatis esse in plano

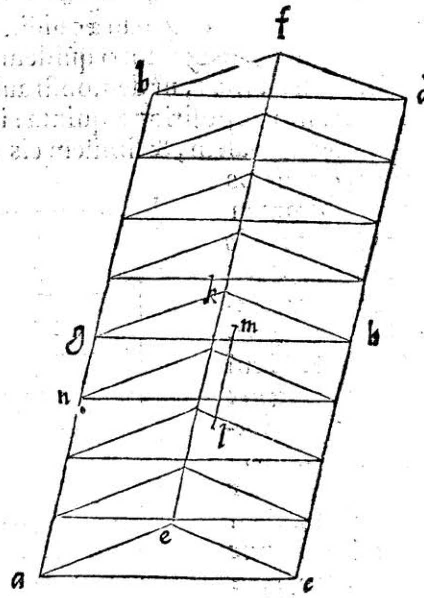

g h k, quod nos demonstrandum proposuimus. At si opposita plana in prismate sint quadrilatera, uel plurilatera, eadem erit in omnibus demonstratio.

THEOREMA VII. PROPOSITIO VII.

Cuiuslibet cylindri, & cuiuslibet cylindri portionis centrum grauitatis est in plano, quod basibus æquidistans, parallelogrammi per axem latera bifariam secat.

SIT cylindrus, uel cylindri portio a c: & plano per axem ducto secetur; cuius sectio sit parallelogrammum a b c d: & bifariam diuisis a d, b c parallelogrammi lateribus, per diuisionum puncta e f planum basi æquidistans ducatur; quod faciet sectionem in cylindro quidem circulum æqualem iis, qui sunt in basibus, ut demonstrauit Serenus in libro cylindricorum, propositione quinta: in cylindri uero portione ellipsim æqualem, & similem eis, quæ sunt in oppositis planis, quod nos demonstrauimus in commentariis in librum Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. Dico centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis esse in plano e f. Si enĩ fieri potest, sit centrum g: & ducatur g h ipsi a d æquidistans, usque ad e f planum. Itaque linea a e continenter diuisa bifariam, erit tandem pars aliqua ipsius k e, minor g h. Diuidantur ergo lineæ a e, e d in partes æquales ipsi k e: & per diuisiones plana basibus æquidistantia ducãtur. erunt iam sectiones, figuræ æquales, & similes eis, quæ sunt in basibus: atque erit cylindrus in cylindros diuisus: & cylindri portio in portiones æquales, & similes ipsi k f. reliqua similiter, ut superius in prismate concludentur.

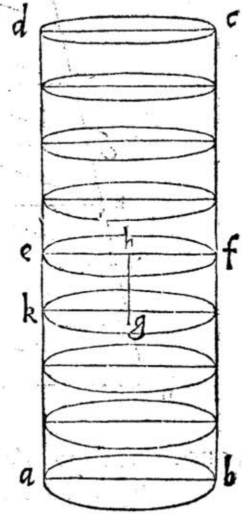

THEO-

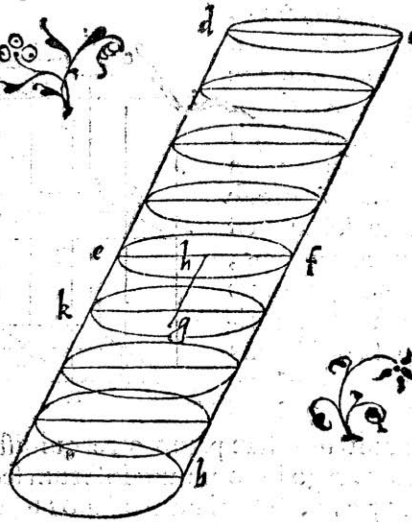

THEOREMA VIII. PROPOSITIO VIII.

Cuiuslibet priſmatis, & cuiuslibet cylindri, uel cylindri portionis grauitatis centrum in medio ipſius axis conſiſtit.

Sit primum a f priſma æquidiſtantibus planis contentũ, quod ſolidum parallelepipedum appellatur: & oppoſitorum planorum c f, a h, d a, f g latera bifariam diuidantur in punctis k l m n o p q r s t u x: & per diuiſiones ducantur plana k n, o r, s x. communes autem eorum planorum ſectiones ſint lineæ y z, $\theta\,\phi$, $\chi\,\psi$: quæ in puncto ω conueniãt. erit ex decima eiuſdem libri Archimedis parallelogrammi c f centrum grauitatis punctum y; parallelogrammi a h centrum z: parallelogrammi a d, f: parallelogrammi f g, φ: parallelogrammi d h, χ: & parallelogrammi c g centrũ ψ: atque erit ω punctum medium uniuscuiusque axis, uidelicet eius lineæ, quæ oppositorum planorũ centra coniungit. Dico ω centrum esse grauitatis ipsius solidi. est

6 huius enim, ut demonstrauimus, solidi a f centrum grauitatis in plano K n; quod oppositis planis a d, g f æquidistans reliquorum planorum latera bifariam diuidit: & simili

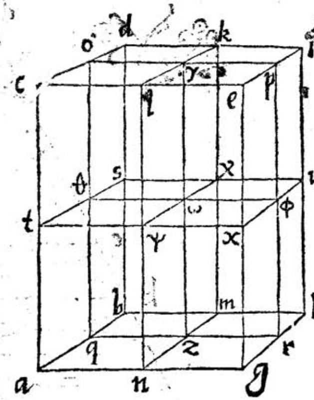

ratione idem centrum est in plano o r, æquidistante planis a e, b f oppositis. ergo in communi ipsorum sectione: uidelicet in linea y z. Sed est etiam in plano t u, quod quidẽ y z secat in ω. Constat igitur centrum grauitatis solidi esse punctum ω, medium scilicet axium, hoc est linearum, quæ planorum oppositorum centra coniungunt.

Sit aliud prisma a f; & in eo plana, quæ opponuntur, triangula a b c, d e f: diuisisq; bifariam parallelogrammorum lateribus a d, b e, c f in punctis g h k, per diuisiones planũ ducatur, quod oppositis planis æquidistans faciet sectionẽ triangulum g h k æquale, & simile ipsis a b c, d e f. Rursus diuidatur a b bifariam in l: & iuncta c l per ipsam, & per c K f planum ducatur prisma secans, cuius, & parallelogrãmi a e communis sectio sit l m n. diuidet punctum m lineam g h bifariam; & ita n diuidet lineam d e: quoniam

7 huius triangula a c l, g k m, d f n æqualia sunt, & similia, ut supra demonstrauimus. Iam ex iis, quæ tradita sunt, constat centrum greuitatis prismatis in plano g h k contineri. Dico ipsum esse in linea k m. Si enim fieri potest, sit o centrum: & per

& per o ducatur o p ad k m ipsi h g æquidistans. Itaque linea h m bifariã usque eò diuidatur, quoad reliqua sit pars quædam q m, minor o p. deinde h m, m g diuidantur in partes æquales ipsi n q: & per diuisiones lineæ ipsi m K æquidistantes ducantur. puncta uero, in quibus hæ triangulorum latera secant, coniungantur ductis lineis r s, t u,

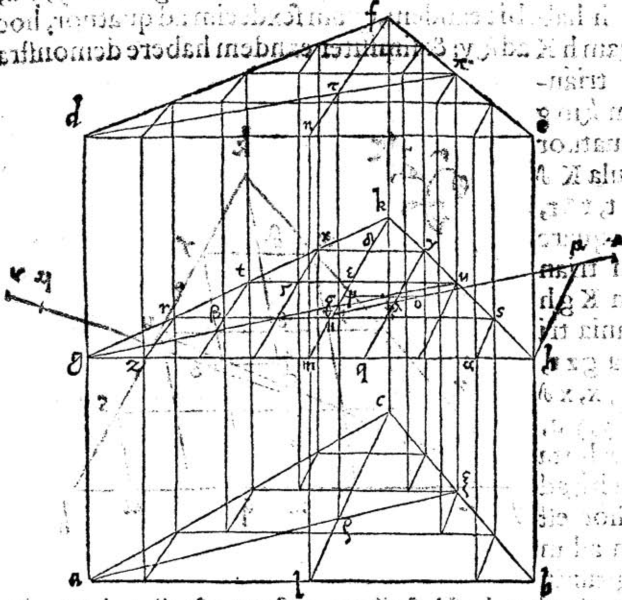

x y; quæ basi g h æquidistabunt. Quoniam enim lineæ g z, h α sunt æquales: itemq; æquales g m, m h: ut m g ad g z, ita erit m h, ad h α: & diuidendo, ut m z ad z g, ita m α ad α h. Sed ut m z ad z g, ita k r ad r g: & ut m α ad α h, ita k s ad s h. quare ut k r ad r g, ita k s ad s h. æquidistant igitur inter sese r s, g h. eadem quoque ratione demonstrabimus 2. sexti. 11. quinti 2. sexti.

tu, x y ipsi g h æquidistare. Et quoniam triangula, quæ sunt à lineis [illegible] sunt inter se, & similia
[illegible] sexti triangulo K m h: habebit triangulum K m h ad triangulũ K δ y duplam proportionem eius, quæ est lineæ K h ad K y. sed K h posita est quadrupla ipsius k y. ergo triangulum k m h ad triangulum K δ y eãdem proportionem habebit, quam sexdecim ad unũ: & ad quatuor triangula k δ y, y u, u s, s α h habebit eandem, quam sexdecim ad quatuor, hoc est quam h K ad k y: & similiter eandem habere demonstrabitur triangulum k m g ad quatuor triãgula K δ x, x γ t, t β r,
2. uel 12. quinti. r z g æquare totum triangulum K g h ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ K, K δ y, y u, u s, s α h ita erit, ut h k ad k y, hoc est ut h m ad m q. Si igitur in

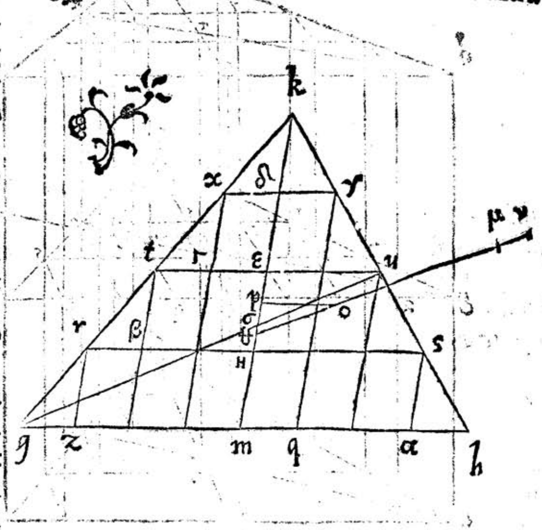

triangulis a b c, d e f describantur figuræ similes ei, quæ descripta est in g h K triangulo: & per lineas sibi respondentes plana ducantur: totum prisma a f diuisum erit in tria solida parallelepipeda y γ, u β, s z, quorum bases sunt æquales & similes ipsis parallelogrammis y γ, u β, s z: & in octo prismata g z r, r β t, t γ x, x δ K, k δ y, y u, u s, s α h: quorum item bases æquales, & similes sunt dictis triangulis; altitudo autem in omnibus, totius prismatis altitudini æqualis.

Itaque solidi parallelepipedi y γ centrum grauitatis est in linea δ ζ: solidi u β centrum est in linea ε η: & solidi s z in linea η m; quæ quidem lineæ axes sunt, cum planorum oppositorum centra coniungant. ergo magnitudinis ex his solidis compositæ centrum grauitatis est in linea δ m, quod sit θ; & iuncta θ o producatur: à puncto autem h ducatur h μ ipsi m k æquidistans, quæ cum θ o in μ conueniat. triangulum igitur g h k ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ k, k δ y, y u, u s, s α h eandem habet proportionem, quam h m ad m q; hoc est, quam μ θ ad θ λ: nam si h m, μ θ produci intelligantur, quousque coeant; erit ob linearum q y, m k æquidistantiam, ut h q ad q m, ita μ λ ad λ θ: & componendo, ut h m ad m q, ita μ θ ad θ λ. linea uero θ o maior est, quàm θ λ: habebit igitur μ θ ad θ λ maiorem proportionem, quàm ad θ o. quare triangulum etiam g h κ ad omnia iam dicta triangula maiorem proportionē habebit, quàm μ θ ad θ o. sed ut triangulū g h κ ad omnia triangula, ita totū prisma a f ad omnia prismata g z r, r β t, t γ x, x δ κ, κ δ y, y u, u s, s α h: quoniam enim solida parallelepipeda æque alta, eandem inter se proportionem habent, quam bases; ut ex trigesimasecunda undecimi elementorum constat. sunt autem solida parallelepipeda prismatum triangulares bases habentium dupla: sequitur, ut etiam huiusmodi prismata inter se sint, sicut eorum bases. ergo totum prisma ad omnia prismata maiorem proportionem habet, quam μ θ ad θ o: & diuidendo solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad omnia prismata proportionem habent maiorem, quàm μ o ad o θ. fiat ν o ad o θ, ut solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad omnia prismata. Itaque cum à prismate a f, cuius centrum grauitatis est o, auferatur magnitudo ex solidis parallelepipedis y γ, u β, s z constans: atque ipsius grauitatis centrum sit θ: reliquæ magnitudinis, quæ ex omnibus prismatibus constat, grauitatis centrum erit in linea θ o producta: & in puncto ν, ex octaua propositione eiusdem libri Archi-

8.quinti.

28. unde cimi

15.quinti

19.quinti apud Cā panum.

medis; ergo punctum ν extra prisma a f positum, centrũ erit magnitudinis cõpositæ ex omnibus prismatibus g z, r β t, t γ x, x δ k, k δ y, y u, u s, s α h, quod fieri nullo modo potest. est enim ex diffinitione centrum grauitatis solidæ figuræ intra ipsam positum, non extra. quare relinquitur, ut cẽtrum grauitatis prismatis sit in linea k m. Rursus b c bifariam in ξ diuidatur: & ducta a ξ, per ipsam, & per lineam a g d planum ducatur; quod prisma secet: faciatq; in parallelogrammo b f sectionem $\xi\pi$ diuidet punctum π lineam quoque c f bifariam: & erit plani eius, & trianguli g h k communis sectio g u; quòd pũctum u in medio lineæ h k

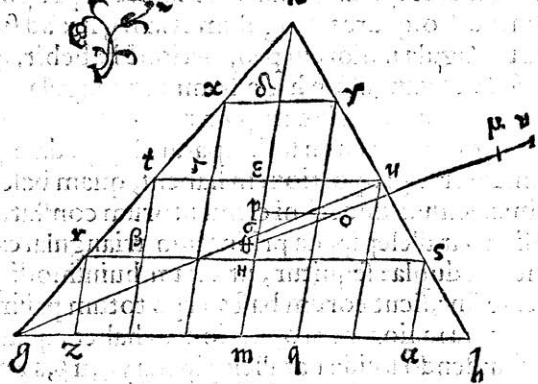

positum sit. Similiter demonstrabimus centrum grauitatis prismatis in ipsa g u inesse. sit autem planorum c f n l, a d $\pi\xi$ communis sectio linea $\rho\sigma\tau$; quæ quidem prismatis axis erit, cum transeat per centra grauitatis triangulorum a b c, g h k, d e f, ex quartadecima eiusdem. ergo centrum grauitatis prismatis a f est punctum σ, centrum scilicet trianguli

trianguli g h K, & ipsius ρ τ axis medium.

Sit prisma a g, cuius opposita plana sint quadrilatera a b c d, e f g h: secenturq; a e, b f, c g, d h bifariam: & per diuisiones planum ducatur; quod sectionem faciat quadrilaterum K l m n. Deinde iuncta a c per lineas a c, a e ducatur planum secãs prisma, quod ipsum diuidet in duo prismata triangulares bases habentia a b c e f g, a d c e h g. Sint autẽ triangulorum a b c, e f g grauitatis centra o p: & triangulorum a d c, e h g centra q r: iunganturq; o p, q r; quæ plano k l m n occurrant in punctis s t. erit ex iis, quæ demonstrauimus, punctum s grauitatis centrum trianguli K l m; & ipsius prismatis a b c e f g: punctum uero t centrum grauitatis trianguli K n m, & prismatis a d c, e h g. iunctis igitur o q, p r, s t, erit in linea o q cẽtrum grauitatis quadrilateri a b c d, quod sit u: & in linea p r cẽtrum quadrilateri e f g h sit autem x. denique iungatur u x, quæ secet lineam s t in y. secabit enim cum sint in eodem plano: atq; erit y grauitatis centrum quadrilateri K l m n. 5. huius.

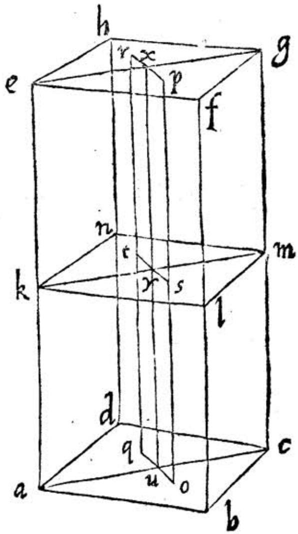

Dico idem punctum y centrum quoque grauitatis esse totius prismatis. Quoniam enim quadrilateri k l m n grauitatis centrum est y: linea s y ad y t eandem proportionem habebit, quam triangulum K n m ad triangulum k l m, ex 8 Archimedis de centro grauitatis planorum. Vt autem triangulum K n m ad ipsum K l m, hoc est ut triangulum a d c ad triangulum a b c, æqualia enim sunt, ita prisma a d c e h g ad prisma a b c e f g. quare linea s y ad y t eandem proportionem habet, quam prisma a d c e h g ad prisma a b c e f g. Sed prismatis a b c e f g centrum grauitatis est s: & prismatis a d c e h g centrum t. magnitudinis igitur ex his compositæ, hoc est totius prismatis a g centrum grauitatis est punctum y; medium scilicet axis u x, qui oppositorum planorum centra coniungit.

Rursus sit prisma basim habens pentagonum a b c d e: & quod ei opponitur sit f g h k l: secenturq; a f, b g, c h, d k, e l bifariam: & per diuisiones ducto plano, sectio sit pẽtagonũ m n o p q. deinde iuncta e b per lineas l e, e b aliud planum ducatur, diuidẽs prisma a k in duo prismata; in prisma scilicet a l, cuius plana opposita sint triangula a b e f g l: & in prima b k, cuius plana opposita sint quadrilatera b c d e g h k l. Sint autem triangulorum a b e, f g l centra grauitatis puncta r s: & b c d e, g h k l quadrilaterorum centra t u: iunganturq; r s, t u occurrentes plano m n o p q in punctis x y. & itidem iungãtur r t, s u, x y. erit in linea r t cẽtrum grauitatis pentagoni a b c d e; quod sit z: & in linea s u centrum pentagoni f g h k l: sit autem χ: & ducatur z χ, quæ dicto plano in ✝ occurrat. Itaq; punctum x est centrum grauitatis trianguli m n q, ac prismatis a l: & y grauitatis centrum quadrilateri n o p q, ac prismatis b k. quare y centrum erit pentagoni m n o p q. &

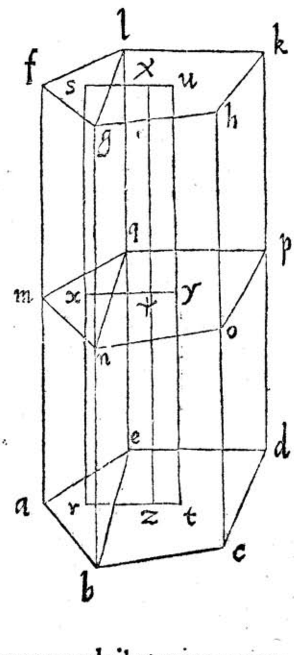

similiter

ſimiliter demonſtrabitur totius priſmatis a K grauitatis eſſe centrum. Simili ratione & in aliis priſmatibus illud idem facile demonſtrabitur. Quo autem pacto in omni figura rectilinea centrum grauitatis inueniatur, docuimus in commentariis in ſextam propoſitionem Archimedis de quadratura parabolæ.

Sit cylindrus, uel cylindri portio c e cuius axis a b: ſeceturq; plano per axem ducto; quod ſectionem faciat parallelogrammum c d e f: & diuiſis c f, d e bifariam in punctis

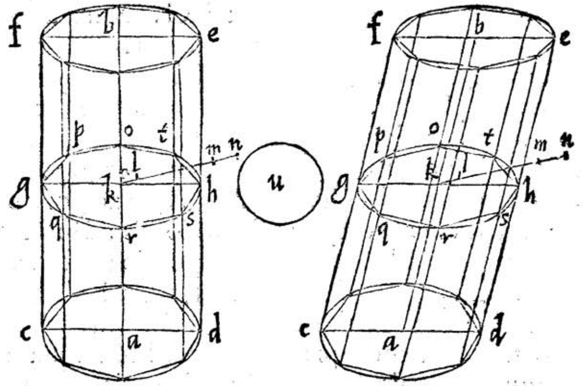

g h, per ea ducatur planum baſi æquidiſtans. erit ſectio g h circulus, uel ellipſis, centrum habens in axe; quod ſit K: atque erunt ex iis, quæ demonſtrauimus, centra grauitatis planorum oppoſitorum puncta a b: & plani g h ipſum k. in quo quidem plano eſt centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis. Dico punctum K cylindri quoque, uel cylindri portionis grauitatis centrum eſſe. Si enim fieri poteſt, ſit l centrum: ducaturq; k l, & extra figuram in m producatur. quam uero proportionem habet linea m K ad k l 4. huius.

habeat circulus, uel ellipsis g h ad aliud spacium, in quo u: & in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura, ita ut tãdem relinquãtur portiones minores spacio u, quæ sit o p g q r s h t: descriptaq; simili figura in oppositis planis c d, f e, per lineas sibi ipsis respondentes plana ducãtur. Itaque cylindrus, uel cylindri portio diuiditur in prisma, cuius quidem basis est figura rectilinea iam dicta, centrum que grauitatis punctum K: & in multa solida, quæ pro basibus habent relictas portiones, quas nos solidas portiones appellabimus. cum igitur portiones sint minores spacio u, circulus, uel ellipsis g h ad portiones maiorem proportionem habebit, quàm linea m k ad K l. fiat n K ad K l, ut circulus uel ellipsis g h ad ipsas portiones. Sed ut circulus uel ellipsis g h ad figuram rectilineam in ipsa descriptam, ita est cylindrus uel cylindri portio c e ad prisma, quod rectilineam figuram pro basi habet, & altitudinem æqualem; id, quod infra demonstrabitur. ergo per conuersionem rationis, ut circulus, uel ellipsis g h ad portiones relictas, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad solidas portiones, quare cylindrus uel cylindri portio ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam linea n K ad k l & diuidendo prisma, cuius basis est rectilinea figura ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam n l ad l k. & quoniam a cylindro uel cylindri portione, cuius grauitatis centrum est l, aufertur prisma basim habens rectilineam figurã, cuius centrũ grauitatis est K: residuæ magnitudinis ex solidis portionibus cõpositæ grauitatis cẽtrũ erit in linea k l protracta, & in puncto n; quod est absurdũ. relinquitur ergo, ut cẽtrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis sit punctũ k. quæ omnia demonstrãda proposuimus.

At uero cylindrum, uel cylindri portionẽ c e ad prisma, cuius basis est rectilinea figura in spacio g h descripta, & altitudo æqualis; eandem habere

bere proportionem, quam ſpacium g h ad dictã figuram, hoc modo demonſtrabimus.

Intelligatur circulus, uel ellipſis x æqualis figuræ rectilineæ in g h ſpacio deſcriptæ: & ab x conſtituatur conus, uel

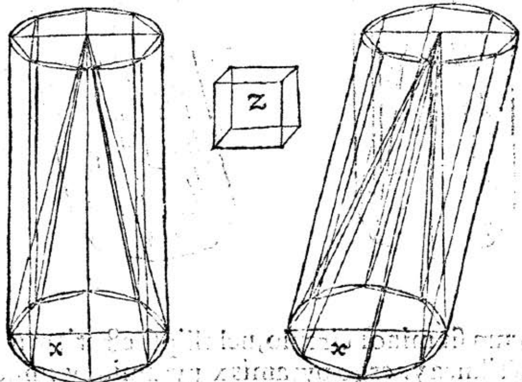

coni portio, altitudinẽ habens eandẽ, quã cylindrus uel cylindri portio c e. Sit deinde rectilinea figura, in qua y eadẽ, quæ in ſpacio g h deſcripta eſt: & ab hac pyramis æquealta conſtituatur. Dico conũ uel coni portionẽ x pyramidi y æqualẽ eſſe. niſi enim ſit æqualis, uel maior, uel minor erit.

Sit primum maior, et exuperet ſolido z. Itaque in circulo, uel ellipſi x deſcribatur figura rectilinea; & in ea pyramis eandem, quam conus, uel coni portio altitudinem habens, ita ut portiones relictæ minores ſint ſolido z, quemadmodum docetur in duodecimo libro elementorum propoſitione undecima. erit pyramis x adhuc pyramide y maior. & quoniam piramides æque altæ inter ſe ſunt, ſicuti baſes; pyramis x ad piramidem y eandem proportionem habet, quàm figura rectilinea x ad figuram y. Sed figura recti 6. duodecimi.

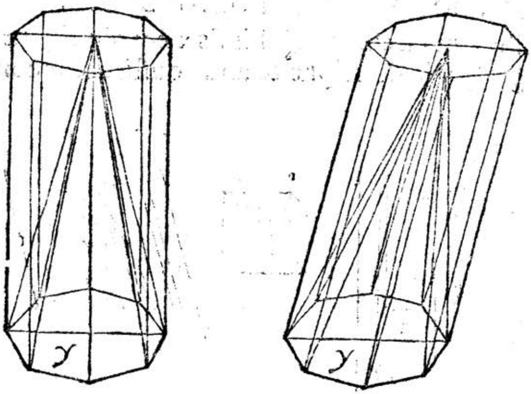

linea x cum sit minor circulo, uel ellipsi, est etiam minor figura rectilinea y. ergo pyramis x pyramide y minor erit. Sed & maior; quod fieri nõ potest. At si conus, uel coni portio x ponatur minor pyramide y: sit alter conus æque altus, uel altera coni portio χ ipsi pyramidi y æqualis. erit eius basis circulus, uel ellipsis maior circulo, uel ellipsi x, quorum excessus sit spacium ω. Si igitur in circulo, uel ellipsi χ figura rectilinea describatur, ita ut portiones relictæ sint ω spacio minores, eiusmodi figura adhuc maior erit circulo, uel ellipsi x, hoc est figura rectilinea y. & pyramis in ea constituta minor cono, uel coni portione χ, hoc est minor pyramide y. est ergo ut χ figura rectilinea ad figuram rectilineam y, ita pyramis χ ad pyramidem y. quare cum figura rectilinea χ sit maior figura y; erit & pyramis χ pyramide y maior, sed erat minor; quod rursus fieri non potest. non est igitur conus, uel coni portio x neque maior, neque minor pyramide y. ergo ipsi necessario est æqualis. Itaque quoniam ut conus ad conum, uel coni portio ad coni

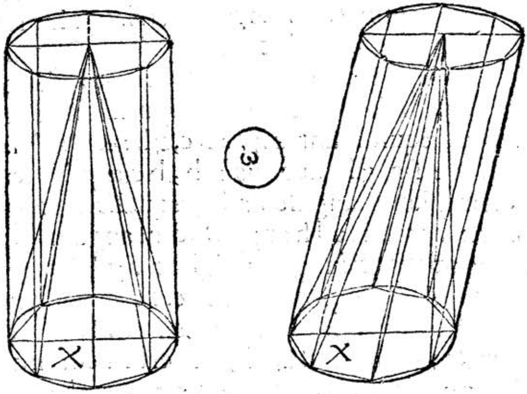

ni portionem, ita eſt cylindrus ad cylindrum, uel cylindri portio ad cylindri portionem: & ut pyramis ad pyramidem, ita priſma ad priſma, cum eadem ſit baſis, & æqualis altitudo; erit cylindrus uel cylindri portio x priſmati y æqualis. eſtq; ut ſpacium g h ad ſpacium x, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad cylindrum, uel cylindri portionem x. Conſtat igitur cylindrum uel cylindri portionẽ c e, ad priſma y, quippe cuius baſis eſt figura rectilinea in 7. quinti ſpacio g h deſcripta, eandem proportionem habere, quam ſpacium g h habet ad ſpacium x, hoc eſt ad dictam figuram. quod demonſtrandum fuerat.

THEOREMA IX. PROPOSITIO IX.

Si pyramis ſecetur plano baſi æquidiſtante; ſectio erit figura ſimilis ei, quæ eſt baſis, centrum grauitatis in axe habens.

SIT pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e: & secetur plano basi æquidistante; quod sectionẽ faciat f g h; occurratq; axi in puncto K. Dico f g h triangulum esse, ipsi
16. undecimi a b c simile; cuius grauitatis centrum est K. Quoniã enim duo plana æquidistantia a b c, f g h secantur à plano a b d communes eorum sectiones a b, f g æquidistantes erunt: & eadem ratione æquidistantes ipsæ b c, g h: & c a, h f. Quòd cum duæ lineæ f g, g h, duabus a b, b c æquidistent, nec
10. undecimi. sint in eodem plano; angulus ad g æqualis est angulo ad b: & similiter angulus ad h angulo ad c: angulusq; ad f ei, qui ad a est æqualis. triangulum igitur f g h simile est triangulo a b c. At uero punctum K centrum esse grauitatis trianguli f g h hoc modo ostendemus. Ducantur pla-
16. undecimi na per axem, & per lineas d a, d b, d c: erunt communes sectiones f K, a e æquidistantes: pariterq; K g, e b; & K h, e c:
10. undecimi quare angulus K f h angulo e a c; & angulus K f g ipsi e a b est æqualis. Eadem ratione anguli ad g angulis ad b: & anguli ad h iis, qui ad c æquales erunt. ergo puncta e K in triangulis a b c, f g h similiter sunt posita, per sextam positionem Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Sed cum e sit centrum grauitatis trianguli a b c, erit ex undecima propositione eiusdem libri, & K trianguli f g h grauitatis centrum. id quod demonstrare oportebat. Non aliter in ceteris pyramidibus, quod propositum est demonstrabitur.

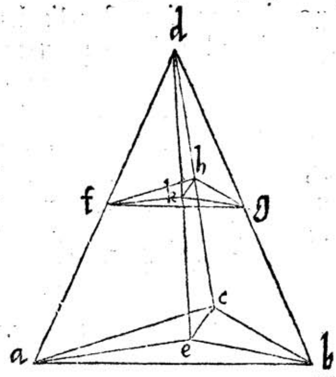

PRO-

PROBLEMA I. PROPOSITIO X.

DATA qualibet pyramide, fieri poteſt, ut figura ſolida in ipſa inſcribatur, & altera circũſcribatur ex priſmatibus æqualem altitudinem habẽtibus, ita ut circumſcripta inſcriptam excedat magnitudine, quæ minor ſit quacũque ſolida magnitudine propoſita.

Sit pyramis, cuius baſis triangulũ a b c; axis d e. Sitq; priſma, quod eandẽ baſim habeat, & axem eundem. Itaque hoc priſmate continenter ſecto bifariam, plano baſi æquidiſtãte, relinquetur tãdem priſma quoddam minus propoſita magnitudine: quod quidem baſim eandem habeat, quam pyramis, & axem e f. diuidatur d e in partes æquales ipſi e f in punctis g h κ l m n: & per diuiſiones plana ducãtur: quæ baſibus æquidiſtent, erunt ſectiones, triangula ipſi a b c ſimilia, ut proxime oſtendimus. ab uno quoque autẽ horum triangulorum duo priſmata cõſtruantur; unum quidem ad partes e; alterum ad

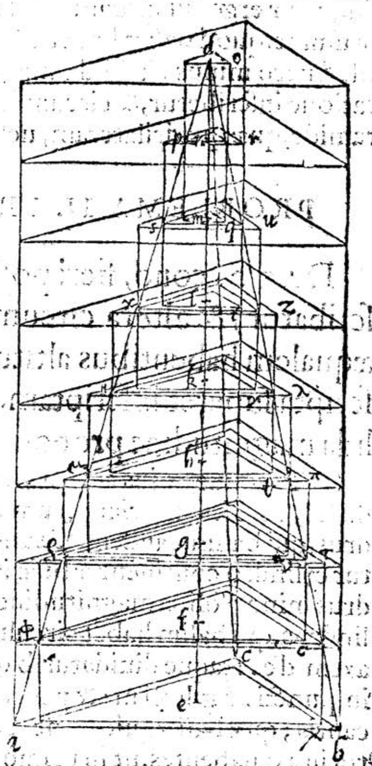

partes d. in pyramide igitur inscripta erit quædam figura, ex prismatibus æqualem altitudinem habentibus cõstans, ad partes e: & altera circumscripta ad partes d. Sed unumquodque eorum prismatum, quæ in figura inscripta continentur, æquale est prismati, quod ab eodem fit triangulo in figura circumscripta; nam prisma p q prismati p o est æquale; prisma s t æquale prismati s r; prisma x y prismati x u; prisma $\eta\theta$ prismati η z; prisma μ ν prismati μ λ; prisma $\rho\sigma$ prismati $\rho\pi$; & prisma $\phi\chi$ prismati $\phi\tau$ æquale, relinquitur ergo, ut circumscripta figura exuperet inscriptã prismate, quod basim habet a b c triangulum, & axem e f. Illud uero minus est solida magnitudine proposita. Eadẽ ratione inscribetur, & circumscribetur solida figura in pyramide, quæ quadrilateram, uel plurilaterã basim habeat.

PROBLEMA II. PROPOSITIO XI.

DATO cono, fieri potest, ut figura solida inscribatur, & altera circumscribatur ex cylindris æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumscripta superet inscriptam, magnitudine, quæ solida magnitudine proposita sit minor.

SIT conus, cuius axis b d: & secetur plano per axem ducto, ut sectio sit triangulum a b c: intelligaturq; cylindrus, qui basim eandem, & eundem axem habeat. Hoc igitur cylindro continenter bifariam secto, relinquetur cylindrus minor solida magnitudine proposita. Sit autem is cylindrus, qui basim habet circulum circa diametrum a c, & axem d e. Itaque diuidatur b d in partes æquales ipsi d e in punctis f g h K l m: & per ea ducantur plana conum secantia; quæ basi æquidistent. erunt sectiones circuli, centra in axi habentes, ut in primo libro conicorum, propositione ctione quarta Apollonius demonstrauit. Si igitur à singulis horum circulorum, duo cylindri fiant; unus quidem ad basis partes; alter ad partes uerticis: inscripta erit in cono solida quædam figura, & altera circumscripta ex cylindris æqualem altitudinem habentibus constans; quorum unusquisque, qui in figura inscripta continetur æqualis est ei, qui ab eodem fit circulo in figura circũscripta. Itaque cylindrus o p æqualis est cylindro o n; cylindrus r s cylĩdro r q; cylindrus u x cylindro u t est æqualis; & alii aliis similiter. quare constat circũscriptam figuram superare inscriptam cylindro, cuius basis est circulus circa diametrum a c, & axis d e. atque hic est minor solida magnitudine proposita.

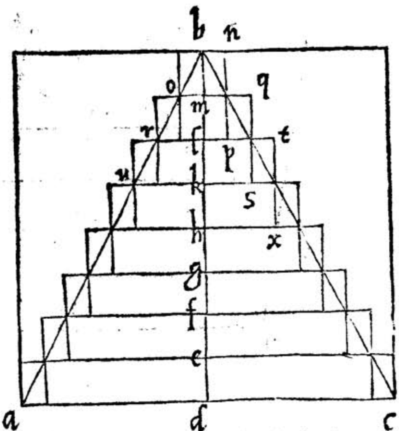

PROBLEMA III. PROPOSITIO XII.

DATA coni portione, potest solida quædam figura inscribi, & altera circumscribi ex cylindri portionibus æqualem altitudinem habentibus; ita ut circumscripta inscriptam exuperet, magnitudine, quæ minor sit solida magnitudine proposita.

Figuram eiusmodi, & inscribemus, & circũscribemus, ita ut in cono dictum est.

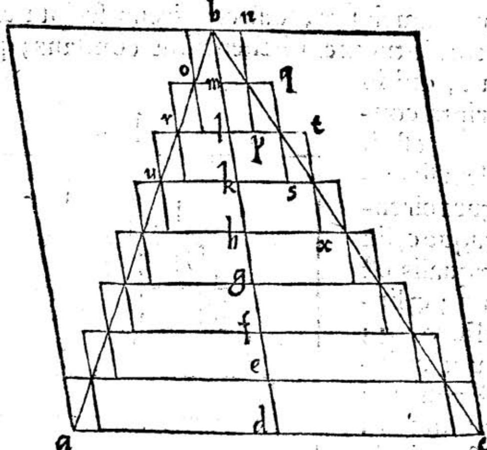

PROBLEMA IIII. PROPOSITIO XIII.

DATA sphæræ portione, quæ dimidia sphæra maior non sit, potest solida quædam portio inscribi & altera circumscribi ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ita ut circumscripta inscriptam excedat magnitudine, quæ solida magnitudine proposita sit minor.

HOC etiam eodem prorsus modo fiet, atque ut ab Archimede traditum est in conoidum, & sphæroidum portionibus, propositione uigesimaprima libri de conoidibus, & sphæroidibus.

THEO

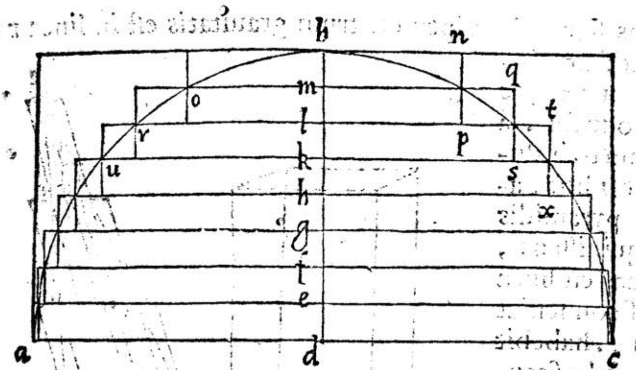

THEOREMA X. PROPOSITIO XIIII.

Cuiuslibet pyramidis, & cuiuslibet coni, uel coni portionis, centrum grauitatis in axe cõsistit.

SIT pyramis, cuius basis triangulum a b c: & axis d e. Dico in linea d e ipsius grauitatis centrum inesse. Si enim fieri potest, sit centrum f: & ab f ducatur ad basim pyramidis linea f g, axi æquidistans: iunctaq; e g ad latera trianguli a b c producatur in h. quam uero proportionem habet linea h e ad e g, habeat pyramis ad aliud solidum, in quo K: inscribaturq; in pyramide solida figura, & altera circumscribatur ex prismatibus æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumscripta inscriptam exuperet magnitudine, quæ solido k sit minor. Et quoniam in pyramide planum basi æquidistans ductum sectionem facit figuram similem ei, quæ est basis; centrumq; grauitatis in axe habentem: erit prismatis s t grauitatis centrũ in linea r q; prismatis u x centrum in linea q p; prismatis y z in linea p o; prismatis η θ in linea o n; prismatis λ μ in linea n m; prismatis ν π in m l; & denique prismatis ρ σ in l e. quare totius figuræ inſcriptæ centrum grauitatis eſt in linea r e quod ſit τ: iũctaque τ f, & producta, à puncto h ducatur linea axi pyramidis æquidiſtans, quæ cũ linea τ f conueniat in φ. habebit φ τ ad τ f eandem proportionem, quã h e ad e g. Quoniam igitur exceſſus, quo circũſcripta figura inſcriptam ſuperat, minor eſt ſolido κ; pyramis ad eundẽ exceſsũ maiorẽ proportionẽ habet, quàm ad κ ſolidum: uidelicet maiorem, quàm linea h e ad e g; hoc eſt quàm φ τ ad τ f: & propterea multo maiorem habet ad partem exceſſus, quæ intra pyramidem comprehenditur. Itaque habeat

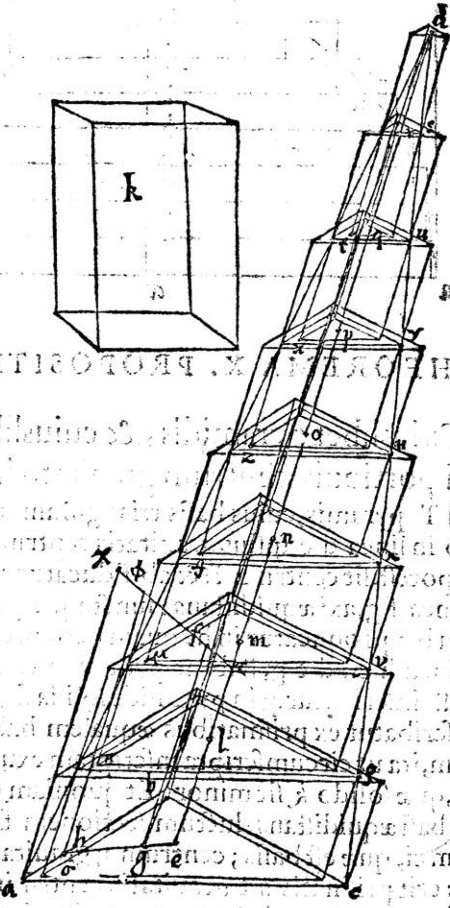

beat eam, quam $\chi\,\tau$ ad τ f. erit diuidendo ut χ f ad f τ, ita figura solida inscripta ad partem excessus, quæ est intra pyramidem. Cum ergo à pyramide, cuius grauitatis cẽtrum est punctum f, solida figura inscripta auferatur, cuius centrũ τ; reliquæ magnitudinis constantis ex parte excessus, quæ est intra pyramidem, centrum grauitatis erit in linea τ f producta, & in puncto χ, quod fieri non potest. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in linea d e; hoc est in eius axe consistat.

Sit conus, uel coni portio, cuius axis b d: & secetur plano per axem, ut sectio sit triangulum a b c. Dico centrum grauitatis ipsius esse in linea b d. Sit enim, si fieri potest, centrũ

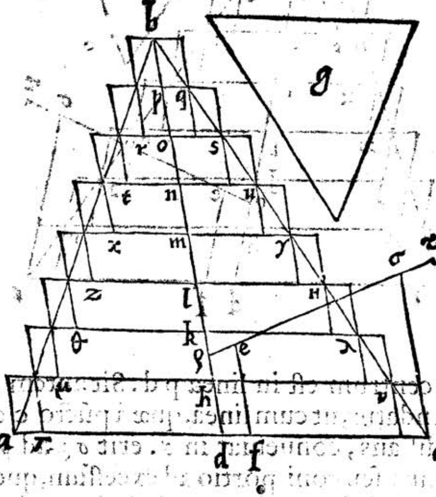

e; perq; e ducatur e f axi æquidistans: & quam proportionem habet c d ad d f, habeat conus, uel coni portio ad solidum g: inscribatur ergo in cono, uel coni portione soli da figura, & altera circumſcribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, ſicuti dictum eſt, ita ut exceſſus, quo figura circumſcripta inſcriptam ſuperat, ſit ſolido g minor. Itaque centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis q r eſt in linea p o; cylindri, uel cylindri portionis s t centrum in linea o n; centrum u x in linea n m; y z in m l; η θ in l k; λ μ in k h; & denique ν π centrum in h d. ergo figu-

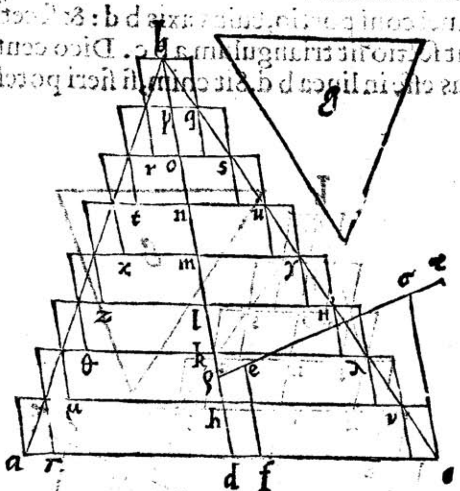

ræ inſcriptæ centrum eſt in linea p d. Sit autem ρ: & iuncta ρ e protendatur, ut cum linea, quæ à pũcto c ducta fuerit axi æquidiſtans, conueniat in σ. erit σ ρ ad ρ e, ut c d ad d f: & conus, ſeu coni portio ad exceſſum, quo circumſcripta figura inſcriptam ſuperat, habebit maiorem proportionem, quam σ ρ ad ρ e. ergo ad partem exceſſus, quæ intra ipſius ſuperficiem comprehenditur, multo maiorem proportionem habebit. habeat eam, quam τ ρ ad ρ e. erit

diuidendo

diuidendo figura ſolida inſcripta ad dictam exceſſus partem, ut τ e ad e ρ. & quoniam à cono, ſeu coni portione, cuius grauitatis centrum eſt e, aufertur figura inſcripta, cuius centrum ρ: reſiduæ magnitudinis compoſitæ ex parte exceſſus, quæ intra coni, uel coni portionis ſuperficiem continetur, centrum grauitatis erit in linea ρ e protracta, atque in puncto τ. quod eſt abſurdum. cõſtat ergo centrũ grauitatis coni, uel coni portionis, eſſe in axe b d: quod demonſtrandum propoſuimus.

THEOREMA XI. PROPOSITIO XV.

Cuiuslibet portionis ſphæræ uel ſphæroidis, quæ dimidia maior non ſit: itemq; cuiuslibet portionis conoidis, uel abſciſſæ plano ad axem recto, uel non recto, centrum grauitatis in axe conſiſtit.

Demonſtratio ſimilis erit ei, quam ſupra in cono, uel coni portione attulimus, ne toties eadem fruſtra iterentur.

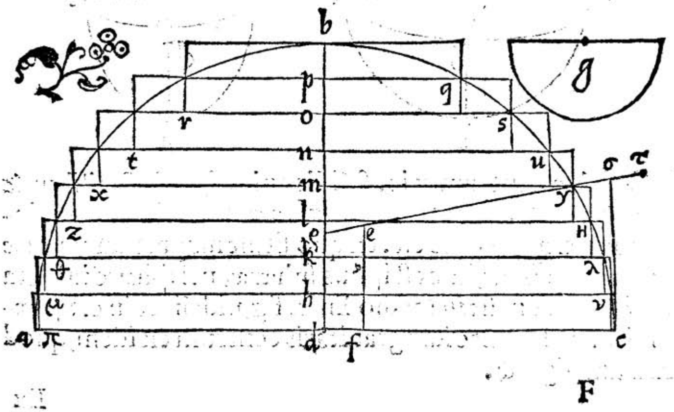

THEOREMA XII. PROPOSITIO XVI.

In sphæra, & sphæroide idem est grauitatis, & figuræ centrum.

Secetur sphæra, uel sphæroides plano per axem ducto; quod sectionem faciat circulum, uel ellipsim a b c d, cuius diameter, & sphæræ, uel sphæroidis axis d b; & centrum e. Dico e grauitatis etiam centrum esse. secetur enim altero plano per e, ad planum secans recto, cuius sectio sit circulus circa diametrum a c: erunt a d c, a b c dimidiæ portiones sphæræ, uel sphæroidis. & quoniam portionis a d c grauitatis centrum est in linea d e, & centrum portionis a b c in ipsa b e; totius sphæræ, uel sphæroidis grauitatis centrum in axe d b consistet. Quod si portionis a d c centrum grauitatis ponatur esse f, & fiat ipsi f e æqualis e g: punctum g por

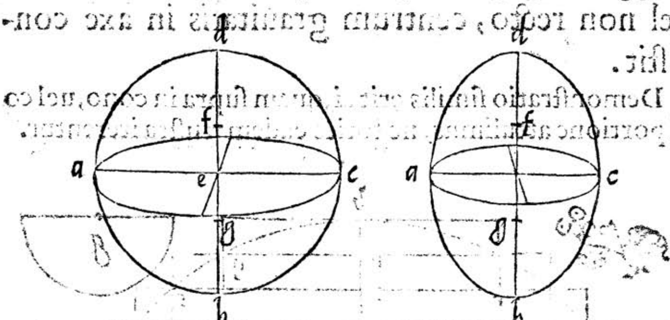

per 2. petitionem

4 Archimedis

tionis a b c centrum erit. solidis enim figuris similibus & æqualibus inter se aptatis, & centra grauitatis ipsarum inter se aptentur necesse est. ex quo fit, ut magnitudinis, quæ ex utrisque cõstat, hoc est ipsius sphæræ, uel sphæroidis grauitatis centrum sit in medio lineæ f g, uidelicet in e. Sphæra igitur, uel sphæroidis grauitatis centrum est idem, quod centrum figuræ.

Ex demonstratis perspicue apparet, portioni sphæræ uel sphæroidis, quæ dimidia maior est, cẽtrum grauitatis in axe consistere.

Data enim qualibet maiori portiõe, quoniã totius sphæræ, uel sphæroidis grauitatis centrum est in axe; est autem & in axe centrum portionis minoris: reliquæ portionis uidelicet maioris centrum in axe necessario consistet.

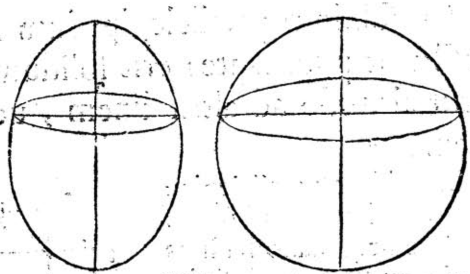

THEOREMA XIII. PROPOSITIO XVII.

Cuiuslibet pyramidis triãgularem basim habẽtis grauitatis centrum est in puncto, in quo ipsius axes conueniunt.

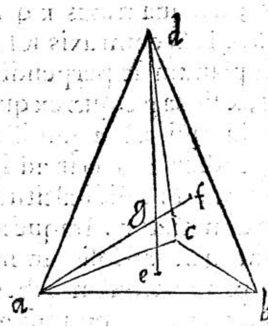

Sit pyramis, cuius basis triangulum a b c, axis d e: sitq; trianguli b d c grauitatis centrum f: & iungatur a f. erit & a f axis eiusdem pyramidis ex tertia diffinitione huius. Itaque quoniam centrum grauitatis est in axe d e; est autem & in axe a f; quod proxime demonstraui mus: erit utique grauitatis centrum pyramidis punctum g: in quo ſcilicet ipſi axes conueniunt.

THEOREMA XIIII. PROPOSITIO XVIII.

Si ſolidum parallelepipedum ſecetur plano baſibus æquidiſtante; erit ſolidum ad ſolidum, ſicut altitudo ad altitudinem, uel ſicut axis ad axem.

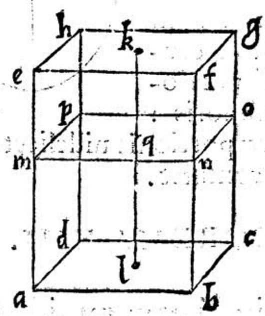

Sit ſolidum parallelepipedum a b c d e f g h, cuius axis κ l: ſeceturq; plano baſibus æquidiſtante, quod faciat ſectionem m n o p; & axi in puncto q occurrat. Dico ſolidum g m ad ſolidum m c eam proportionem habere, quam altitudo ſolidi g m habet ad ſolidi m c altitudinem; uel quam axis κ q ad axem q l. Si enim axis K l ad baſis planum ſit perpendicularis, & linea g c, quæ ex quinta huius ipſi k l æquidiſtat, perpendicularis erit ad idẽ planum, & ſolidi altitudi-
25.undecimi. nem dimetietur. Itaque ſolidum g m ad ſolidum m c eam proportionem habet, quam parallelogrammũ g m ad parallelogrammum n c,
1.ſexti. hoc eſt quam linea g o, quæ

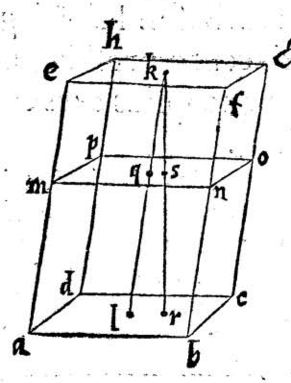

eſt

eſt ſolidi g m altitudo ad o e altitudinem ſolidi m c, uel quã axis k q ad q l axem. Si uero axis k l non ſit perpendicularis ad planum baſis; ducatur a puncto k ad idem planum perpendicularis k r, occurrẽs plano m n o p in s. ſimiliter demõſtrabimus ſolidum g m ad ſolidũ m c ita eſſe, ut axis k q ad axem q l. Sed ut K q ad q l, ita k s altitudo ad altitudinem s r; nam lineæ K l, K r à planis æquidiſtantibus in eaſdem proportiones ſecantur. ergo ſolidum g m ad ſolidum m c eandẽ proportionem habet, quam altitudo ad altitudinẽ, uel quam axis ad axem. quod demõſtrare oportebat. 17. undecimi

THEOREMA XV. PROPOSITIO XIX.

Solida parallelepipeda in eadem baſi, uel in æqualibus baſibus conſtituta eam inter ſe proportionem habent, quam altitudines: & ſi axes ipſorum cum baſibus æquales angulos contineant, eam quoque, quam axes proportionem habebũt.

Sint ſolida parallelepipeda in eadẽ baſi cõſtituta a b c d, a b e f: & ſit ſolidi a b c d altitudo minor: producatur autem planum c d adeo, ut ſolidum a b e f ſecet; cuius ſectio ſit g h. erũt ſolida a b c d, a b g h in eadem baſi, & æquali altitudine inter ſe æqualia. Quoniã igitur ſolidum a b e f ſecatur plano baſibus æquidiſtãte, erit ſolidum g h e f ad ipſum a b g h 29. undecimi 18. huius

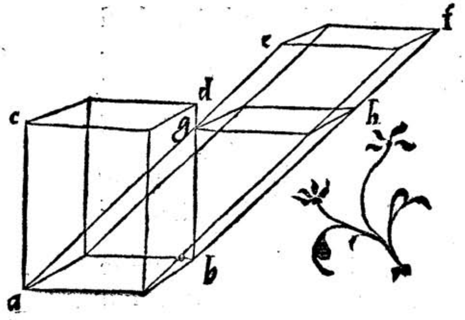

ad

ut altitudo ad altitudinem: & componendo conuertendo
7. quinti. que solidum a b g h, hoc est solidum a b c d ipsi æquale, ad solidum a b e f, ut altitudo solidi a b c d ad solidi a b e f altitudinem.

Sint solida parallelepipeda a b, c d in æqualibus basibus constituta: sitq; b e altitudo solidi a b: & solidi c d altitudo d f; quæ quidem maior sit, quàm b e. Dico solidum a b ad solidum c d eandem habere proportionem, quam b e ad d f. abscindatur enim à linea d f æqualis ipsi b e, quæ sit g f: & per g ducatur planum secans solidum c d; quod basibus
31. undecimi æquidistet, faciatq; sectionẽ h K. erunt solida a b, c K æque alta inter se æqualia cũ æquales bases habeant.
18. huius Sed solidũ h d ad solidum c K est, ut altitudo d g ad g f altitudinẽ; secatur enim solidum c d plano basibus æquidistante: & rursus cõponendo, conuertendoq; solidũ c k ad solidum c d, ut g f ad f d. ergo solidum a b, quod est æquale ipsi c K ad solidum c d eam proportionem habet, quam altitudo g f, hoc est b e ad d f altitudinem.
7. quinti.

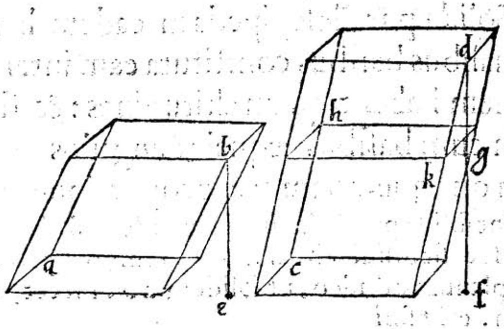

Sint deinde solida parallelepipeda a b, a c in eadem basi; quorum axes d e, f e cum ipsa æquales angu

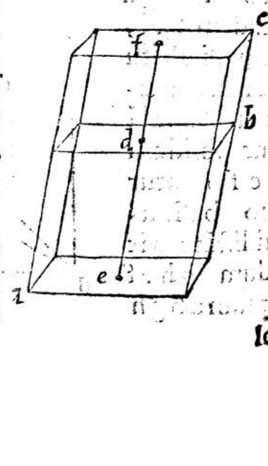

los contineant. Dico ſolidum a b ad ſolidum a c eãdem habere proportionem, quam axis d e ad axem e f. Si enim axes in eadem recta linea fuerint conſtituti, hæc duo ſolida, in unum, atque idem ſolidum conuenient. quare ex iis, quæ proxime tradita ſunt, habebit ſolidum a b ad ſolidum a c eandem proportionem, quam axis d e ad e f axem. Si uero axes non ſint in eadem recta linea, demittantur a punctis d, f perpendiculares ad baſis planum, d g, f h: & iungantur e g, e h. Quoniam igitur axes cum baſibus æquales angulos continent, erit d e g angulus æqualis angulo f e h: & ſunt anguli ad g h recti, quare & reliquus e d g æqualis erit reliquo e f h: & triangulum d e g triãgulo f e h ſimile, ergo g d ad d e eſt, ut h f ad f e: & permutando g d ad h f, ut d e ad e f. Sed ſolidum a b ad ſolidum a c eandem proportionem habet, quam d g altitudo ad altitudinẽ f h. ergo & eandẽ habebit, quã axis d e ad e f axẽ.

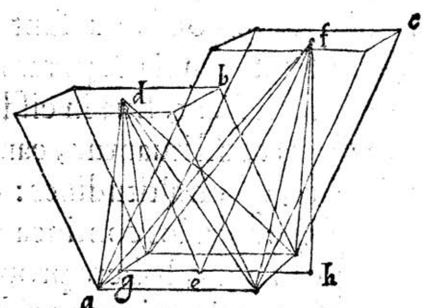

¶ Poſtremo ſint ſolida parallelepipeda a b, c d in

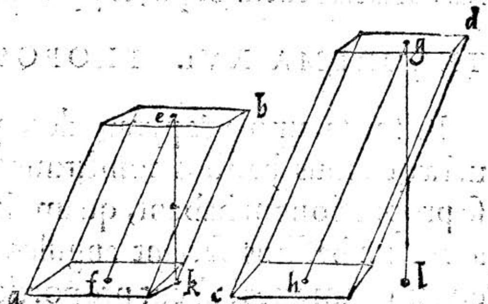

æqualibus basibus, quorum axes cum basibus æquales angulos faciant. Dico solidum a b ad solidũ c d ita esse, ut axis e f ad axem g h: nam si axes ad planum basis recti sint, illud perspicue constat: quoniam eadem linea, & axem & solidi altitudinem determinabit. Si uero sint inclinati, à punctis e g ad subiectum planum perpendiculares ducantur e k, g l: & iungantur f k, h l. rursus quoniam axes cum basibus æquales faciunt angulos, eodem modo demonstrabitur, triangulum e f K triangulo g h l simile esse: & e k ad g l, ut e f ad g h. Solidum autem a b ad solidum c d est, ut e K ad g l. ergo & ut axis e f ad axem g h. quæ omnia demonstrare oportebat.

Ex iis quæ demonstrata sunt, facile constare potest, prismata omnia & pyramides, quæ triangulares bases habent, siue in eisdem, siue in æqua-
15.quinti libus basibus constituantur, eandem proportionem habere, quam altitudines: & si axes cum basibus æquales angulos contineant, similiter eandem, quam axes, habere proportionem: sunt
28.undecimi. enim solida parallelepipeda prismatum triangula-
7.duodecimi. res bases habentiũ dupla; & pyramidum sextupla.

THEOREMA XVI. PROPOSITIO XX.

Prismata omnia & pyramides, quæ in eisdem, uel æqualibus basibus constituuntur, eam inter se proportionem habent, quam altitudines: & si axes cum basibus faciant angulos æquales, eam etiam, quam axes habent proportionem.

Sint

Sint duo prisimata a e, a f, quorum eadem basis quadrilatera a b c d: sitq; prismatis a e altitudo e g; & prismatis a f altitudo f h. Dico prisma a e ad prisma a f eam habere proportionem, quam e g ad f h. iungatur enim a c: & in unoquoque prismate duo prismata intelligantur, quorum bases sint triangula a b c, a c d. habebunt duo prismate in eadem basi a b c constituta, proportionem eandem, quam ipsorum altitudines e g, f h, ex iam demonstratis. & similiter alia duo, quæ sunt in basi a c d. quare totum prisma a e ad prisma a f eandem proportionem habebit, quam altitudo e g ad f h altitudinem. 12. quinti

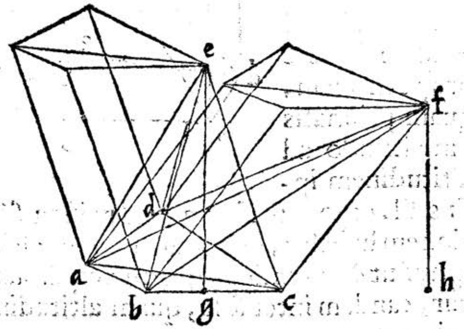

Quòd cum prismata sint pyramidum tripla, & ipsæ pyramides, quarum eadem est basis quadrilatera, & altitudo prismatum altitudini æqualis, eam inter se proportionem habebunt, quam altitudines.

Si uero prismata bases æquales habeant, nō easdem, sint duo eiusmodi prismata a e, f l: & sit basis prismatis a e quadrilaterum a b c d; & prismatis f l quadrilaterum f g h k. Dico prisma a e ad prisma f l ita esse, ut altitudo illius ad huius altitudinem. nam si altitudo sit eadem, intelligātur duæ pyramides a b c d e, f g h k l. quæ ĩter se æquales erũt, 6. duodecimi cum æquales bases, & altitudinem eandem habeant. quare & prismata a e, f l, quæ sunt harũ pyramidum tripla, æqualia sint necesse est. ex quibus perspicue constat propositũ. 15. quinti Si uero altitudo prismatis f l sit maior, à prismate f l abscindatur prisma f m, quod æque altum sit, atq; ipsum a e.

erunt eadem ratione prismata a e, f m inter se æqualia. quare similiter demonstrabitur prisma f m ad prisma f l eandem habere proportionem, quam prismatis f m altitudo ad altitudinem ipsius f l. ergo & prisma a e ad prisma f l eandem proportionem habebit, quam altitudo ad altitudinem. sequitur igitur ut & pyramides, quæ in æqualibus basibus constituũtur, eandem inter se se, quam altitudines, proportionem habeant.

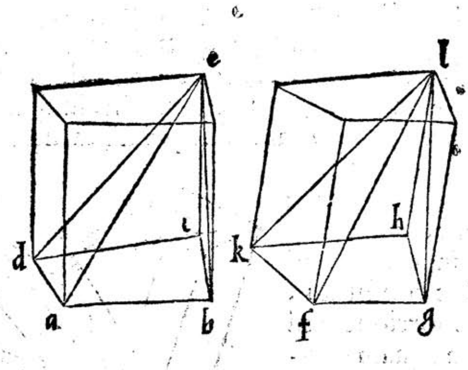

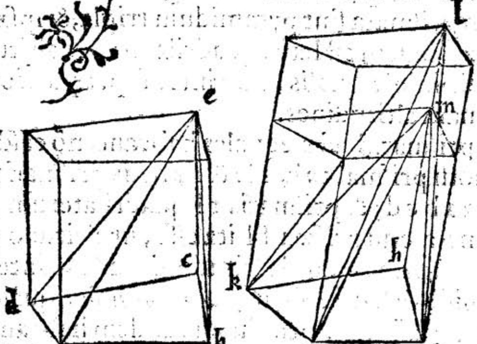

Sint deinde prismata a e, a f in eadem basi a b c d; quorũ axes cum basibus æquales angulos contineant: & sit pris-

matis

matis a e axis g h; & prismatis a f axis l h. Dico prisma a e ad prisma a f eam proportionem habere, quam g h ad h l. ducantur à punctis g l perpendiculares ad basis planum g K, l m: & iungantur k h, h m. Itaque quoniam anguli g h k, l h m sunt æquales, similiter ut supra demonstrabimus, triangula g h K, l h m similia esse; & ut g K ad l m, ita g h ad h l. habet autem prisma a e ad prisma a f eandem proportionem, quam altitudo g K ad altitudinem l m, sicuti demonstratum est. ergo & eandem habebit, quam g h, ad h l. pyramis igitur a b c d g ad pyramidem a b c d l eandem proportionem habebit, quam axis g h ad h l axem.

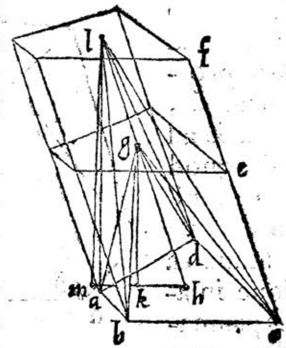

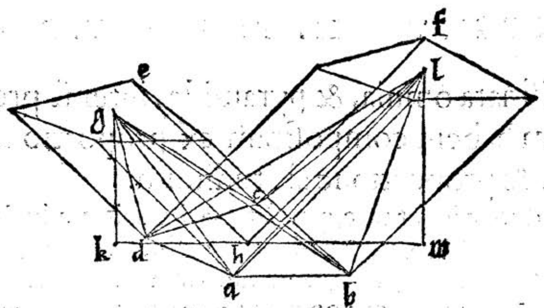

Denique sint prismata a e, K o in æqualibus basibus a b c d, k l m n constituta; quorum axes cum basibus æquales faciant angulos: sitq; prismatis a e axis f g, & altitudo f h: prismatis autem k o axis p q, & altitudo p r. Dico prisma a e ad prisma K o ita esse, ut f g ad p q. iunctis enim g h, q r, eodem, quo ſupra, modo oſtendemus f g ad p q, ut f h ad p r. ſed priſma a e ad ipſum κ o eſt, ut f h ad p r. ergo & ut f g axis ad axem p q. ex quibus fit, ut pyramis a b c d f ad pyramidẽ κ l m n p eandem habeat proportionẽ, quã axis ad axẽ. quod demonſtrãdũ fuerat.

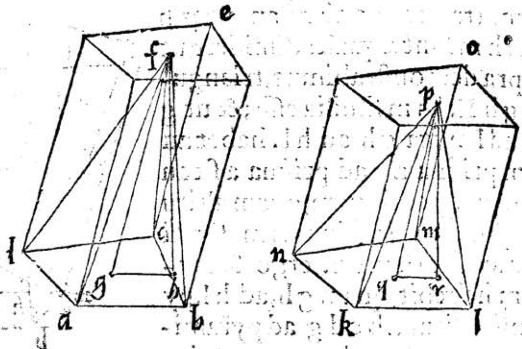

Simili ratione in aliis priſmatibus & pyramidibus eadem demonſtrabuntur.

THEOREMA XVII. PROPOSITIO XXI.

Priſmata omnia, & pyramides inter ſe proportionem habent compoſitam ex proportione baſium, & proportione altitudinum.

Sint duo priſmata a e, g m: ſitq; priſmatis a e baſis quadrilaterum a b c d, & altitudo e f: priſmatis uero g m baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n. Dico priſma a e ad priſma g m proportionem habere compoſitam ex proportione baſis a b c d ad baſim g h k l, & ex proportione altitudinis e f, ad altitudinem m n.

Sint enim primum e f, m n æquales: & ut baſis a b c d ad baſim g h κ l, ita fiat linea, in qua o ad lineam, in qua p: ut autem e f ad m n, ita linea p ad lineam q. erunt lineæ p q inter ſe æquales. Itaque priſma a e ad priſma g m eã

pro

proportionem habet, quam basis a b c d ad basim g h k l: si enim intelligantur duæ pyramides a b c d e, g h k l m, habebunt hæ inter se proportionem eandem, quam ipsarum bases ex sexta duodecimi elementorum. Sed ut basis a b c d ad g h K l basim, ita linea o ad lineam p; hoc est ad lineam q ei æqualem. ergo prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad lineam q. proportio autem o ad q cõposita est ex proportione o ad p, & ex proportione p ad q. quare prisma a e ad prisma g m, & idcirco pyramis a b c d e, ad pyramidem g h K l m proportionem habet ex eisdem proportionibus compositam, uidelicet ex proportione basis a b c d ad basim g h K l, & ex proportione altitudinis e f ad m n altitudinem. Quòd si lineæ e f, m n inæquales ponantur, sit e f minor: & ut e f ad m n, ita fiat linea p ad lineam u: de

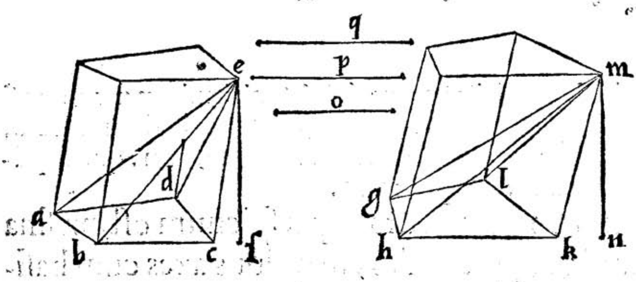

inde ab ipsa m n abscindatur r n æqualis e f: & per r ducatur planum, quod oppositis planis æquidistans faciat sectionem s t. erit prisma a e, ad prisma g t, ut basis a b c d ad basim g h k l; hoc est ut o ad p: ut autem prisma g t ad prisma g m, ita altitudo r n; hoc est e f ad altitudinẽ m n; 20.huius uidelicet linea p ad lineam u. ergo ex æquali prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad ipsam u. Sed proportio o ad u cõposita est ex proportione o ad p, quæ est basis a b c d ad basim g h K l; & ex proportione p ad u, quæ est altitudinis e f ad altitudinem m n. prisma igitur a e ad prisma g m compoſitam proportionem habet ex proportione baſiū, & proportione altitudinum. Quare & pyramis, cuius baſis eſt quadrilaterum a b c d, & altitudo e f ad pyramidem,

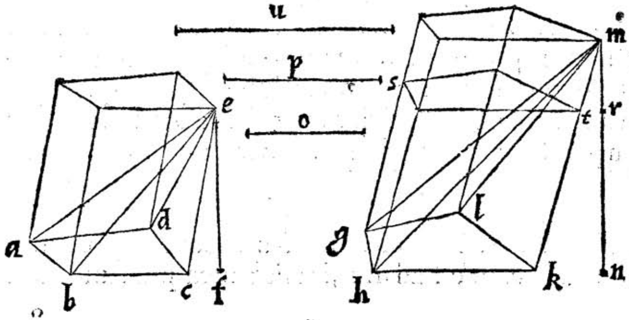

cuius baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n, compoſitam habet proportionem ex proportione baſium a b c d, g h k l, & ex proportione altitudinum e f, m n. quod quidem demonſtraſſe oportebat.

Ex iam demonſtratis perſpicuum eſt, priſmata omnia, & pyramides, in quibus axes cum baſibus æquales angulos continent, proportionem habere compoſitam ex baſium proportione, & proportione axium. demonſttatum eſt enim, axes inter ſe eandem proportionem habere, quam ipſæ altitudines.

THEOREMA XVIII. PROPOSITIO XXII.

Cuiuslibet pyramidis, & cuiuslibet coni, uel

uel coni portionis axis à centro grauitatis ita diuiditur, ut pars, quæ terminatur ad uerticem reliquæ partis, quæ ad basim, sit tripla.

Sit pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e; & grauitatis centrum K. Dico lineam d k ipsius K e triplam esse. trianguli enim b d c centrum grauitatis sit punctum f; triãguli a d c centrũ g; & trianguli a d b sit h: & iungantur a f, b g, c h. Quoniam igitur centrũ grauitatis pyramidis in axe cõsistit: suntq; d e, a f, b g, c h eiusdẽ pyramidis axes: conueniunt omnes in idẽ punctũ k, quod est grauitatis centrum. 17. huius

Itaque animo concipiamus hanc pyramidem diuisam in quatuor pyramides, quarum bases sint ipsa pyramidis triangula; & axis punctum k quæ quidem pyramides inter se æquales sunt, ut demõstrabitur. Ducatur enĩ per lineas d c, d e planum secãs, ut sit ipsius, & basis a b c cõmunis sectio recta linea c e l: eiusdẽ uero & triãguli a d b sit linea d h l. erit linea a l æqualis ipsi l b: nam centrum grauitatis trianguli consistit in linea, quæ ab angulo ad dimidiam basim perducitur, ex tertia decima Archimedis. quare triangulum a c l æquale est triangulo b c l: & propterea pyramis, cuius basis triangulum a c l, uertex d, est æqualis pyramidi, cuius basis b c l triangulum, & idem uertex. pyramides enim, quæ ab eodẽ

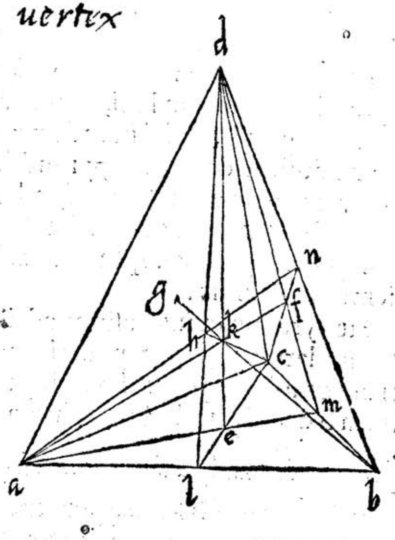

1. sexti.

5. duodecimi.

ſunt uertice, eandem proportionem habent, quam ipſarũ baſes. eadem ratione pyramis a c l k pyramidi b c l k: & pyramis a d l k ipſi b d l k pyramidi æqualis erit. Itaque ſi à pyramide a c l d auferantur pyramides a c l k, a d l k: & à pyramide b c l d auferãtur pyramides b c l k, d b l K: quæ relinquuntur erunt æqualia. æqualis igitur eſt pyramis a c d k pyramidi b c d K. Rurſus ſi per lineas a d, d e ducatur planum quod pyramidem ſecet: ſitq; eius & baſis communis ſectio a e m: ſimiliter oſtendetur pyramis a b d K æqualis pyramidi a c d k. ducto denique alio plano per lineas c a, a f: ut eius, & trianguli c d b communis ſectio ſit c f n, pyramis a b c k pyramidi a c d k æqualis demonſtrabitur. cũ ergo tres pyramides b c d k, a b d k, a b c k uni, & eidem pyramidi a c d k ſint æquales, omnes inter ſe ſe æquales erũt. Sed ut pyramis a b c d ad pyramidem a b c K, ita d e axis ad axem K e, ex uigeſima propoſitione huius: ſunt enim hæ pyramides in eadem baſi, & axes cum baſibus æquales continent angulos, quòd in eadem recta linea conſtituantur: quare diuidendo, ut tres pyramides a c d k, b c d K, a b d K ad pyramidem a b c K, ita d k ad K e. conſtat igitur lineam d K ipſius K e triplam eſſe. ſed & a K tripla eſt K f: itemque b K ipſius K g: & c K ipſius K l tripla. quod eodem modo demonſtrabimus.

Sit pyramis, cuius baſis quadrilaterum a b c d; axis e f: & diuidatur e f in g, ita ut e g ipſius g f ſit tripla. Dico centrum grauitatis pyramidis eſſe punctum g. ducatur enim linea b d diuidens baſim in duo triangula a b d, b c d: ex quibus intelligãtur cõſtitui duæ pyramides a b d e, b c d e: ſitque pyramidis a b d e axis e h; & pyramidis b c d e axis e K: & iungatur h K, quæ per f tranſibit: eſt enim in ipſa h K centrum grauitatis magnitudinis compoſitæ ex triangulis a b d, b c d, hoc eſt ipſius quadrilateri. Itaque centrum grauitatis pyramidis a b d e ſit punctum l: & pyramidis b c d e ſit m. ducta igitur l m ipſi h m lineæ æquidiſtabit: nam e l ad 2. ſexti:

l h

l h eandem habet proportionem, quam e m ad m k, uidelicet triplam. quare linea l m ipsam e f secabit in puncto g: etenim e g ad g f est, ut e l ad l h. præterea quoniam h k, l m æquidistant, erunt triangula h e f, l e g similia: itemq; inter se similia f e κ, g e m: & ut e f ad e g, ita h f ad l g: & ita f κ ad g m. ergo ut h f ad l g, ita f κ ad g m: & permutando ut h f ad f κ, ita l g ad g m. sed cum h sit centrum trianguli a b d; & κ triãguli b c d. punctũ uero f totius quadrilateri a b c d centrum: erit ex 8. Archimedis de centro grauitatis planorum h f ad f κ, ut triangulum b c d ad triangulum a b d: ut autem b c d triangulum ad triangulum a b d, ita pyramis b c d e ad pyramidem a b d e. ergo linea l g ad g m erit, ut pyramis b c d e ad pyramidẽ a b d e. ex quo sequitur, ut totius pyramidis a b c d e punctum g sit grauitatis centrum. Rursus sit pyramis basim habens pentagonum a b c d e: & axem f g: diuidaturq; axis in puncto h, ita ut f h ad h g triplam habeat proportionem. Dico h grauitatis centrũ esse pyramidis a b c d e f. iungatur enim e b: intelligaturq; pyramis, cuius uertex f, & basis triangulum a b e: & alia pyramis intelligatur eundem uerticem habens, & basim b c d e quadrilaterũ: sit autem pyramidis a b e f axis f κ, & grauitatis centrum l: & pyramidis b c d e f axis f m, & centrum grauitatis n: iunganturq; κ m, l n; quæ per puncta g h transibunt. Rursus eodem modo, quo supra, demonstrabimus lineas κ g m, l h n sibi ipsis æquidistare:

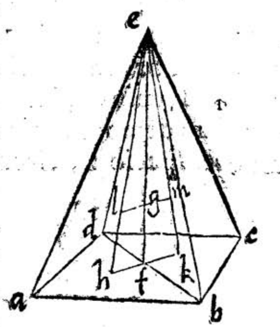

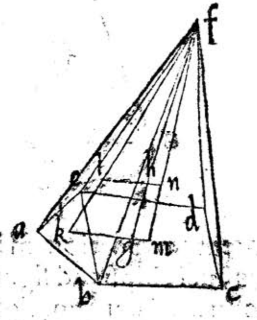

& denique punctum h pyramidis a b c d e f grauitatis esse centrum, & ita in aliis.

Sit conus, uel coni portio axem habens b d: seceturque plano per axem, quod sectionem faciat triangulum a b c: & b d axis diuidatur in e, ita ut b e ipsius e d sit tripla. Dico punctum e coni, uel coni portionis, grauitatis esse centrum. Si enim fieri potest, sit centrum f: & producatur e f extra figuram in g. quam uero proportionem habet g e ad e f, habeat basis coni, uel coni portionis, hoc est circulus, uel ellipsis circa diametrum a c ad aliud spacium, in quo h. Itaque in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura a k l m c n o p, ita ut quæ relinquũtur portiones sint minores spacio h: & intelligatur pyramis basim habens rectilineam figuram a K l m c n o p, & axem b d; cuius quidem grauitatis centrum erit punctum e, ut iam demonstrauimus. Et quoniam portiones sunt minores spacio h, circulus, uel ellipsis ad portiones ma-

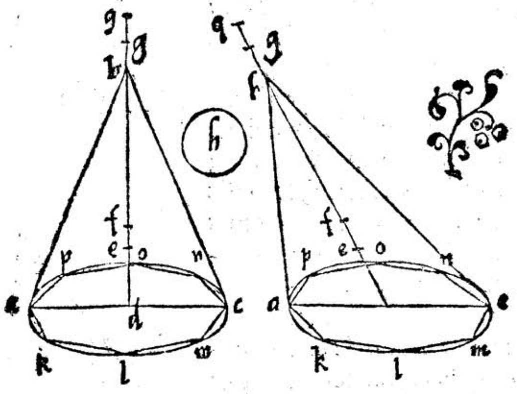

iorem proportionem habet, quam g e ad e f. sed ut circulus, uel ellipsis ad figuram rectilineam sibi inscriptam, ita conus, uel coni portio ad pyramidem, quæ figuram rectilineam pro basi habet; & altitudinem æqualem; etenim supra

pra demonstratum est, ita esse cylindrum, uel cylindri portionem ad prisma, cuius basis rectilinea figura, & æqualis altitudo. ergo per conuersionem rationis, ut circulus, uel ellipsis ad portiones, ita conus, uel coni portio ad portiones solidas. quare conus uel coni portio ad portiones solidas maiorem habet proportionem, quam g e ad e f: & diuidendo, pyramis ad portiones solidas maiorem proportionem habet, quam g f ad f e. fiat igitur q f ad f e ut pyramis ad dictas portiones. Itaque quoniam à cono uel coni portione, cuius grauitatis centrum est f, aufertur pyramis, cuius centrum e; reliquæ magnitudinis, quæ ex solidis portionibus constat, centrum grauitatis erit in linea e f protracta, & in puncto q. quod fieri non potest: est enim centrum grauitatis intra. Constat igitur coni, uel coni portionis grauitatis centrum esse punctum e. quæ omnia demonstrare oportebat. 8 huius

THEOREMA XIX. PROPOSITIO XXIII.

QVODLIBET frustum à pyramide, quæ triangularem basim habeat, abscissum, diuiditur in tres pyramides proportionales, in ea proportione, quæ est lateris maioris basis ad latus minoris ipsi respondens.

Hoc demonstrauit Leonardus Pisanus in libro, qui de praxi geometriæ inscribitur. Sed quoniam is adhuc impressus non est, nos ipsius demonstrationem breuiter perstringemus, rem ipsam secuti, non uerba. Sit frustum pyramidis a b c d e f, cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f: & iunctis a e, e c, c d, per lineas a e, e c ducatur planum secans frustum: itemque per lineas e c, c d; & per c d, d a alia plana ducantur, quæ diuident frustum in tres pyramides a b c e, a d c e, d e f c.

Dico eas proportionales esse in proportione, quæ est lateris a b ad latus d e, ita ut earum maior sit a b c e, media a d c e, & minor d e f c. Quoniam enim lineæ d e, a b æquidistant; & inter ipsas sunt triangula a b e, a d e;

1. sexti. erit triangulum a b e ad triangulum a d e, ut linea a b ad lineam d e. ut autem triangulum a b e ad triangu-

5. duodecimi. lum a d e, ita pyramis a b e c ad pyramidem a d e c: habent enim altitudinem eandem, quæ est à puncto c ad planum, in quo qua-

11. quinti. drilaterum a b e d. ergo ut a b ad d e, ita pyramis a b e c ad pyramidem a d e c.

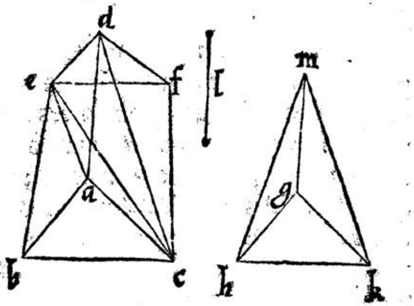

Rursus quoniam æquidistantes sunt a c, d f; erit eadem

4 sexti. ratione pyramis a d c e ad pyramidem c d f e, ut a c ad d f. Sed ut a c ad d f, ita a b ad d e, quoniam triangula a b c, d e f similia sunt, ex nona huius. quare ut pyramis a b c e ad pyramidem a d c e, ita pyramis a d c e ad ipsam d e f c. frustum igitur a b c d e f diuiditur in tres pyramides proportionales in ea proportione, quæ est lateris a b ad d e latus, & earum maior est c a b e, media a d c e, & minor d e f c. quod demonstrare oportebat.

PROBLEMA V. PROPOSITIO XXIIII.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis, plano basi æquidistanti ita secare, ut sectio sit proportionalis inter maiorem, & minorem basim.

SIT frustum pyramidis a e, cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f: & oporteat ipsum plano, quod basi æquidistet, ita secare, ut sectio sit proportionalis inter triangula a b c, d e f. Inueniatur inter lineas a b, d e media proportionalis, quæ sit b g: & à puncto g erigatur g h æquidistans b e, secansq; a d in h: deinde per h ducatur planum basibus æquidistans, cuius sectio sit triangulum h k l. Dico triangulum h K l proportionale esse inter triangula a b c, d e f, hoc est triangulum a b c ad triangulum h K l eandem habere proportionem, quam triãgulum h K l ad ipsum d e f. Quoniã enim lineæ a b, h K æquidistantium planorum sectiones inter se æquidistant: atque æquidistant b k, g h: linea h k ipsi g b est æqualis: & propterea proportionalis inter a b, d e. quare ut a b ad h K, ita est h k ad d e. fiat ut h k ad d e, ita d e ad aliam lineam, in qua sit m. erit ex æquali ut a b ad d e, ita h k ad m. Et quoniam triangula a b c, h K l, d e f similia sunt; triangulũ a b c ad triangulum h k l est, ut linea a b ad lineam d e: triangulũ autem h k l ad ipsum d e f est, ut h k ad m. ergo triangulum a b c ad triangulum h k l eandem proportionem habet, quam triangulum h K l ad ipsum d e f. Eodem modo in aliis frustis pyramidis idem demonstrabitur.

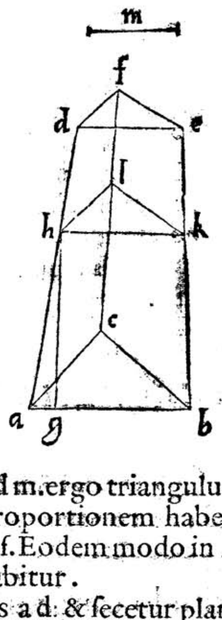

16. undecimi

34. primi

9. huius corol. 20. sexti

11. quinti

Sit frustum coni, uel coni portionis a d: & secetur plano per axem, cuius sectio sit a b c d, ita ut maior ipsius basis sit circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d. Rursus inter lineas a b, c d inueniatur proportionalis b e: & ab e ducta e f æquidistante b d, quæ lineam c a in f secet, per f planum basibus æquidistans ducatur, ut sit sectio circulus, uel ellipsis circa diametrum f g. Dico sectionem a b ad sectionem f g eandem proportionem habere, quam f g ad ipsam c d. Simili enim ratione, qua supra, demonstrabitur quadratum a b ad quadratum f g ita esse, ut quadratũ f g ad c d quadratum. Sed circuli inter se eandem proportionem habent, quam diametrorum quadrata. ellipses autem circa a b, f g, c d, quæ similes sunt, ut ostendimus in cõmentariis in principium libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus, eam habẽt proportionem, quam quadrata diametrorum, quæ eiusdem rationis sunt, ex corollaio septimæ propositionis eiusdem libri. ellipses enim nunc appello ipsa spacia ellipsibus contenta. ergo circulus, uel ellipsis a b ad circulũ, uel ellipsim f g eam proportionem habet, quam circulus, uel ellipsis f g ad circulum uel ellipsim c d. quod quidem faciendum proposuimus.

2. duodecimi

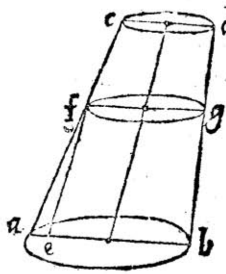

THEOREMA XX. PROPOSITIO XXV.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem, cuius basis eadem est, & æqualis altitudo, eandem proportionẽ habet, quam utræque bases, maior, & minor simul sumptæ vnà cũ ea, quæ inter ipsas sit proportionalis, ad basim maiorem.

Sit

SIT frustũ pyramidis, uel coni, uel coni portionis a d, cuius maior basis a b, minor c d. & secetur altero plano basi æquidistante, ita ut sectio e f sit proportionalis inter bases a b, c d. constituatur autẽ pyramis, uel conus, uel coni portio a g b, cuius basis sit eadem, quæ basis maior frusti, & altitudo æqualis. Dico frustum a d ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem a g b eandem proportionẽ habere, quã utræque bases, a b, c d unà cum e f ad basim a b. est enim frustum a d æquale pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis ex tribus basibus a b, e f, c d constat; & altitudo ipsius altitudini est æqualis: quod mox ostendemus. Sed pyramides, coni, uel coni portiões, quæ sunt æquali altitudine, eãdem inter se, quam bases, proportionem habent, sicuti demonstratum est, partim ab Euclide in duodecimo libro elementorum, partim à nobis in cõmentariis in undecimam propositionẽ Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. quare pyramis, uel conus, uel coni portio, cuius basis est tribus illis basibus æqualis ad a g b eam habet proportionem, quam bases a b, e f, c d ad a b basim. Frustum igitur a d ad a g b

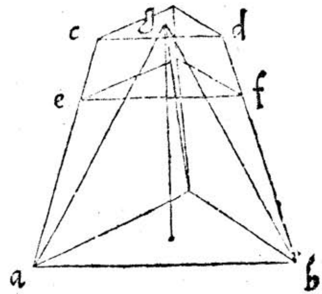

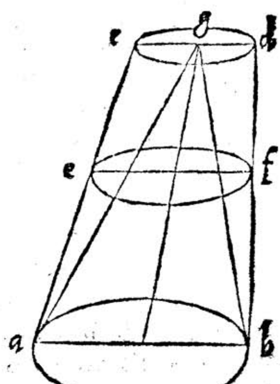

6. 11. duodecimi

pyramidem, uel conum, uel coni portionem eandem proportionem habet, quam bases a b, c d unà cum e f ad basim a b. quod demonstrare uolebamus.

Frustum uero a d æquale esse pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis constat ex basibus a b, c d, e f, & altitudo frusti altitudini eq æqualis, hoc modo ostendemus.

Sit frustum pyramidis a b c d e f, cuius maior basis triangulum a b c; minor d e f: & secetur plano basibus æquidistante, quod sectionem faciat triangulum g h k inter triangula a b c, d e f proportionale. Iam ex iis, quæ demonstrata sunt in 23. huius, patet frustum a b c d e f diuidi in tres pyramides proportionales; & earum maiorem esse pyramidẽ a b c d minorẽ uero d e f b. ergo pyramis à triangulo g h k constituta, quæ altitudinem habeat frusti altitudini æqualem, proportionalis est inter pyramides a b c d, d e f b: & idcirco frustum a b c d e f tribus dictis pyramidibus æquale erit. Itaque si intelligatur alia pyramis æque alta, quæ basim habeat ex tribus basibus a b c, d e f, g h k constantem; perspicuum est ipsam eisdem pyramidibus, & propterea ipsi frusto æqualem esse.

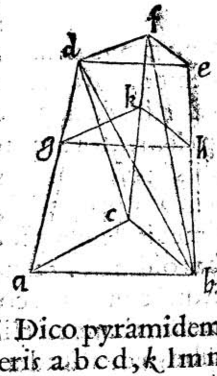

Rursus sit frustum pyramidis a g, cuius maior basis quadrilaterum a b c d, minor e f g h: & secetur plano basibus æquidistante, ita ut fiat sectio quadrilaterum k l m n, quod sit proportionale inter quadrilatera a b c d, e f g h. Dico pyramidem, cuius basis sit æqualis tribus quadrilateris a b c d, k l m n, e f g h, & altitudo æqualis altitudini frusti, ipsi frusto a g æqualem esse. Ducatur enim planum per lineas f b, h d, quod

quod dimidat frustum, in duo frusta triangulares bases habentia, uidelicet in frustum a b d e f h, & in frustũ b c d f g h. erit triangulum k l n proportionale inter triangula a b d, e f h: & triangulum l m n proportionale inter b c d, f g h. sed pyramis æque alta, cuius basis constat ex tribus triangulis a b d, k l n, e f h, demonstrata ... frusto a b d e f h æqualis: & similiter pyramis, cuius basis constat ex triangulis b c d, l m n, f g h æqualis frusto b c d f g h: componuntur autem tria quadrilatera a b c d, k l m n, e f g h è sex triangulis iam dictis. pyramis igitur basim habens æqualem tribus quadrilateris, & altitudinem eandem ipsi frusto a g est æqualis. Eodem modo illud demõstrabitur in aliis eiusmodi frustis.

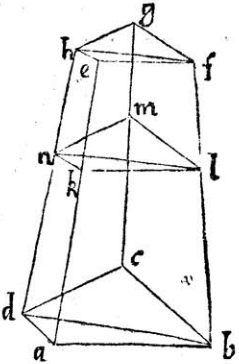

Sit frustum coni, uel coni portionis a d; cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d: & secetur plano, quod basibus æquidistet, faciatq; sectionem circulum, uel ellipsim circa diametrum e f, ita ut inter circulos, uel ellipses a b, c d sit proportionalis. Dico conum, uel coni portionem, cuius basis est æqualis tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d; & altitudo eadem, quæ frusti a d, ipsi frusto æqualem esse. producatur enim frusti superficies quousque coeat in unum punctum, quod sit g: & coni, uel coni portionis a g b axis sit g h, occurrens planis a b, e f, c d in punctis h k l: circa circulum uero describatur quadratum m n o p, & circa ellipsim rectangulũ m n o p, quod ex ipsius diametris constat: iunctisq; g m, g n, g o, g p, ex eodem uertice intelligatur pyramis basim habens dictum quadratum, uel rectangulum: & plana in quibus sunt circuli, uel ellipses e f, c d usque ad eius latera producantur. Quoniam igitur pyramis ſecatur planis baſi æquidiſtantibus, ſectiones ſimiles erunt: atque erunt quadrata, uel rectangula circa circulos, uel ellipſes deſcripta, quemadmodum & in ipſa baſi. Sed cum circuli inter ſe eã proportionem habeant, quam diametrorum quadrata: itemq; ellipſes eam quam rectangula ex ipſarum diametris conſtantia: & ſit circulus, uel ellipſis circa diametrum e f

9. huius

2. duodecimi.

7. de conoidibus & ſphæroidibus

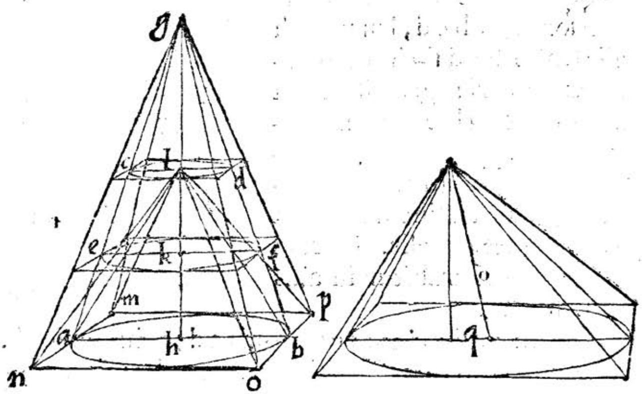

proportionalis inter circulos, uel ellipſes a b, c d; erit rectangulum e f etiam inter rectangula a b, c d proportionale: per rectangulum enim nunc breuitatis cauſa etiã ipſum quadratum intelligemus. quare ex iis, quæ proxime dicta ſunt, pyramis baſim habens æqualem dictis rectangulis, & altitudinem eandem, quam fruſtum a d, ipſi fruſto à pyramide abſciſſo æqualis probabitur. ut autem rectangulum c d ad rectangulũ e f, ita circulus, uel ellipſis c d ad e f circulum, uel ellipſim: componendoq; ut rectangula c d, e f, ad e f rectangulum, ita circuli, uel ellipſes e d, e f, ad e f: & ut rectangulum e f ad rectangulum a b, ita circulus, uel ellipſis e f ad a b circulum, uel ellipſim. ergo ex æquali, & componendo, ut rectãgula c d, e f, a b ad ipſum a b, ita circuli,

culi, uel ellipses c d, e f a b ad circulum, uel ellipsim a b. Intelligatur pyramis q basim habens æqualem tribus rectangulis a b, e f, c d; & altitudinem eãdem; quam frustum a d. intelligatur etiam conus, uel coni portio q, eadem altitudine cuius basis sit tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d æqualis. postremo intelligatur pyramis a l b, cuius basis sit rectangulum m n o p, & altitudo eadem, quæ frusti: item q, intelligatur conus, uel coni portio a l b, cuius basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b, & eadem altitudo. ut igitur rectangula a b, e f, c d ad rectangulum a b, ita pyramis q ad pyramidem a l b; & ut circuli, uel ellipses a b, e f, c d ad a b circulum, uel ellipsim, ita conus, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b. conus igitur, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b est, ut pyramis q ad pyramidem a l b. sed pyramis a l b ad pyramidem a g b est, ut altitudo ad altitudinem, ex 20. huius: & ita est conus, uel coni portio a l b ad conum, uel coni portionem a g b ex 14. duodecimi elementorum, & ex iis, quæ nos demonstrauimus in commentariis in undecimam de conoidibus, & sphæroidibus, propositione quarta. pyramis autem a g b ad pyramidem c g d proportionem habet compositam ex proportione basium & proportione altitudinum, ex uigesima prima huius: & similiter conus, uel coni portio a g b ad conum, uel coni portionem c g d proportionem habet compositã ex eisdem proportionibus, per ea, quæ in dictis commentariis demonstrauimus, propositione quinta, & sexta: altitudo enim in utrisque eadem est, & bases inter se eandem habent proportionem. ergo ut pyramis a g b ad pyramidem c g d, ita est conus, uel coni portio a g b ad a g d conum, uel coni portionem: & per conuersionẽ rationis, ut pyramis a g b ad frustũ à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio a g b ad frustum a d. ex æquali igitur, ut pyramis q ad frustum à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio q ad

6. 11. duodecimi

frustum a d. Sed pyramis q æqualis est frusto à pyramide abscisso, ut demonstrauimus. ergo & conus, uel coni portio q, cuius basis ex tribus circulis, uel ellipsibus a b, e f, c d constat, & altitudo eadem, quæ frusti: ipsi frusto a d est æqualis. atque illud est, quod demonstrare oportebat.

THEOREMA XXI. PROPOSITIO XXVI.

Cuiuslibet frusti à pyramide, uel cono, uel coni portione abscissi, centrum grauitatis est in axe, ita ut eo primum in duas portiones diuiso, portio superior, quæ minorem basim attingit ad portionem reliquam eam habeat proportionem, quam duplum lateris, uel diametri maioris basis, unà cum latere, uel diametro minoris, ipsi respondente, habet ad duplum lateris, uel diametri minoris basis unà cũ latere, uel diametro maioris: deinde à puncto diuisionis quarta parte superioris portionis in ipsa sumpta: & rursus ab inferioris portionis termino, qui est ad basim maiorem, sumpta quarta parte totius axis: centrum sit in linea, quæ his finibus continetur, atque in eo lineæ puncto, quo sic diuiditur, ut tota linea ad partem propinquiorem minori basi, eãdem proportionem habeat, quam frustum ad pyramidẽ, uel conum, uel coni portionem, cuius basis sit eadem, quæ basis maior, & altitudo frusti altitudini æqualis.

Sit frustum a e à pyramide, quæ triangularem basim habeat abscissum: cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f; & axis g h. ducto autem plano per axem & per lineã d a, quod sectionem faciat d a k l quadrilaterum; puncta k l lineas b c, e f bifariam secabunt. nam cum g h sit axis frusti: erit h centrum grauitatis trianguli a b c: & g centrum trianguli d e f: centrum uero cuiuslibet trianguli est in recta linea, quæ ab angulo ipsius ad dimidiã basim ducitur ex decimatertia primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorum. quare centrũ grauitatis trapezii b c f e est in linea k l, quod sit m: & à puncto m ad axem ducta m n ipsi a k, uel d l æquidistante; erit axis g h diuisus in portiones g n, n h, quas diximus: eandem enim proportionem habet g n ad n h, quã l m ad m k. At l m ad m k habet eam, quã duplum lateris maioris basis b c unà cum latere minoris e f ad duplum lateris e f unà cum latere b c, ex ultima eiusdem libri Archimedis. Itaque à linea n g abscindatur, quarta pars, quæ sit n p: & ab axe h g abscindatur itidem quarta pars h o: & quam proportionem habet frustum ad pyramidem, cuius maior basis est triangulum a b c, & altitudo ipsi æqualis; habeat o p ad p q. Dico centrum grauitatis frusti esse in linea p o, & in puncto q. namque ipsum esse in linea g h manifeste constat. protractis enim frusti pla

3. diffi. huius.

Vltima eiusdẽ libri Archimedis.

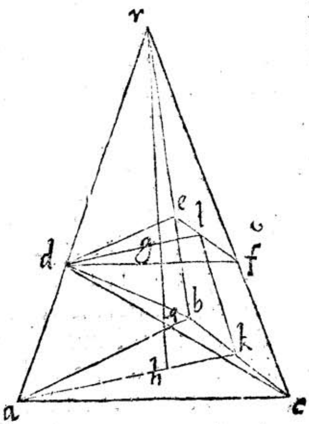

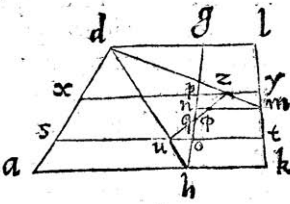

nis, quousque in unum punctum r conueniant; erit pyramidis a b c r, & pyramidis d e f r grauitatis centrum in linea r h. ergo & reliquæ magnitudinis, uidelicet frusti centrum in eadem linea necessario comperietur. Iungantur d b, d c, d h, d m: & per lineas d b, d c ducto altero plano intelligatur frustum in duas pyramides diuisum: in pyramidem quidem, cuius basis est triangulum a b c, uertex d: & in eam, cuius idem uertex, & basis trapezium b c f e. erit igitur pyramidis a b c d axis d h, & pyramidis b c f e d axis d m: atque erunt tres axes g h, d h, d m in eodem plano d a K l. ducatur præterea per o linea s t ipsi a K æquidistās, quæ lineam d h in u secet: per p uero ducatur x y æquidistans eidem, secansque d m in z: & iungatur z u, quæ secet g h in φ. transibit ea per q: & erunt φ q unum, atque idem punctum; ut inferius apparebit. Quoniam igitur linea u o

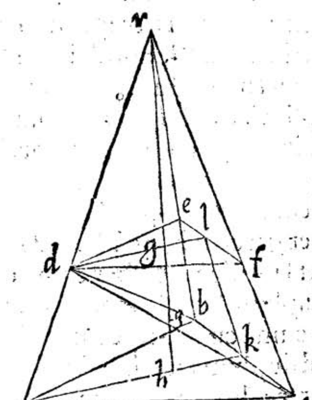

2. sexti. æquidistat ipsi d g, erit d u ad u h, ut g o ad o h. Sed g o tripla est o h. quare & d u ipsius u h est tripla: & ideo pyramidis a b c d centrum grauitatis erit punctum u. Rursus quoniam z y ipsi d l æquidistat, d z ad z m est, ut l y ad y m: estque l y ad y m, ut g p ad p n. ergo d z ad z m est, ut g p ad p n. Quòd cum g p sit tripla p n; erit etiam d z ipsius z m tripla. atque ob eandem caussam punctum z est centrū grauitatis pyramidis b c f e d. iuncta igitur z u, in ea erit cētrum

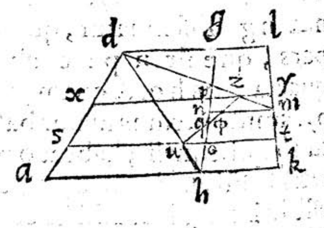

gra-

grauitatis magnitudinis, quæ ex utrisque pyramidibus cõstat; hoc est ipsius frusti. Sed frusti centrum est etiam in axe g h. ergo in puncto φ, in quo lineæ z u, g h conueniunt. Itaque u φ ad φ z eam proportionem habet, quam pyramis b c f e d ad pyramidem a b c d. & componendo u z ad z φ eam habet, quam frustum ad pyramidem a b c d. Vt uero u z ad z φ, ita o p ad p φ ob similitudinem triangulorum, u o φ, z p φ. quare o p ad p φ est ut frustum ad pyramidem a b c d. sed ita erat o p ad p q. æquales igitur sunt p φ, p q: & q φ unum atque idem punctum. ex quibus sequitur lineam z u secare o p in q: & propterea pũctum q ipsius frusti grauitatis centrum esse.

8. primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorum

7. quinti.

Sit frustum a g à pyramide, quæ quadrangularem basim habeat abscissum, cuius maior basis a b c d, minor e f g h, & axis k l. diuidatur autem primũ k l, ita ut quam proportionem habet duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b; habeat k m ad m l. deinde à pũcto m ad k sumatur quarta pars ipsius m k, quæ sit m n. & rursus ab l sumatur quarta pars totius axis l k, quæ sit l o. postremo fiat o n ad n p, ut frustum a g ad pyramidẽ, cuius basis sit eadem, quæ frusti, & altitudo æqualis. Dico punctum p frusti a g grauitatis centrum esse. ducantur enim a c, e g: & intelligantur duo frusta triangulares bases habentia, quorum alterum l f ex basibus a b c, e f g cõstet; alterum l h ex basibus a c d, e g h. Sitq; frusti l f axis q r; in quo grauitatis centrum s: frusti uero l h axis t u, & x grauitatis centrum: deinde iungantur u r, t q, x s. transibit u r per l: quoniam l est centrum grauitatis quadranguli a b c d: & puncta r u grauitatis centra triangulorum a b c, a c d; in quæ quadrangulum ipsum diuiditur. eadem quoque ratione t q per punctum k transibit. At uero proportiones, ex quibus frustorum grauitatis centra inquirimus, eædem sunt in toto frusto a g, & in frustis l f, l h. Sunt enim per octauam huius quadrilatera a b c d, e f g h similia:

itemq; similia triangula a b c, e f g: & a c d, e g h. idcirco q; latera sibi ipsis respondentia eandem inter se se proportionem seruant. Vt igitur duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b, ita est duplum a d lateris unà cum latere e h ad duplum e h unà cum a d: & ita in aliis. Rursus frustum a g ad pyramidē, cuius eadem est basis, & æqualis altitudo eandem proportionē habet, quam frustũ l f ad pyramidē, quæ est eadē basi, & æquali altitudine: & similiter quam l h frustum ad pyramidem, quæ ex eadē basi, & æquali altitudine constat. nam si inter ipsas bases mediæ proportionales constituantur, tres bases simul sumptæ ad maiorem basim in omnibus eodem modo se habebunt. Vnde fit, ut axes K l, q r, t u à punctis p s x in eandem proportionem secentur. ergo linea x s per p transibit: & lineæ r u, s x, q t inter se æquidistantes erunt. Itaque cum frusti a g latera producta

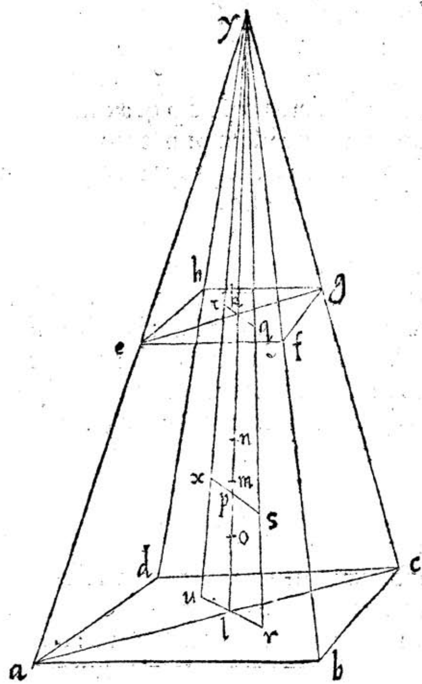

2. sexti.

ducta fuerint, ita ut in unum punctum y coeant, erunt triā gala u y l, x y p, t y k inter se similia: & similia etiam triangula l y r, p y s, k y q. quare ut in 19 huius, demonstrabitur x p, ad p s: itemq; t k ad k q eandem habere proportionē, quam u l ad l r. Sed ut u l ad l r, ita est triangulum a b c ad triangulum a c d: & ut t k ad K q, ita triangulum e f g ad triangulum e g h. Vt autem triangulum a b c ad triangulum a c d, ita pyramis a b c y ad pyramidem a c d y. & ut triangulum e f g ad triangulum e g h, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y; ergo ut pyramis a b c y ad pyramidē a c d y, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y. reliquum igitur frustū l f ad reliquum frustū l h est ut pyramis a b c y ad pyramidem a c d y, hoc est ut u l ad l r, & ut x p ad p s. Quòd cum frusti l f centrum grauitatis sit s: & frusti l h sit centrum x: constat punctum p totius frusti a g grauitatis esse centrum. Eodem modo fiet demonstratio etiam in aliis pyramidibus. 19. quinti 8. Archimedis.

Sit frustum a d à cono, uel coni portione abscissum, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa diametrum c d: & axis e f. diuidatur autē e f in g, ita ut e g ad g f eandem proportionem habeat, quam duplum diametri a b unà cum diametro c d ad duplum c d unà cum a b. Sitq; g h quarta pars lineæ g e: & sit f K item quarta pars totius f e axis. Rursus quam proportionem habet frustum a d ad conum, uel coni portionem, in eadē basi, & æquali altitudine, habeat linea K h ad h l. Dico punctum l frusti a d grauitatis centrum esse. Si enim fieri potest, sit m centrum: producaturq; l m extra frustum in n: & ut n l ad l m, ita fiat circulus, uel ellipsis circa diametrū a b ad aliud spacium, in quo sit o. Itaque in circulo, uel ellipsi circa diametrum a b rectilinea figura plane describatur, ita ut quæ relinquuntur portiones sint o spacio minores: & intelligatur pyramis a p b, basim habens rectilineam figuram in circulo, uel ellipsi a b descriptam: à qua frustum pyramidis sit abscissum. erit ex iis quæ proxime tradidimus, frusti pyramidis a d centrum grauitatis l. Quoniam igitur portiones spacio o minores sunt; habebit circulus, uel ellipsis a b ad portiones dictas maiorē proportionem, quàm n l ad l m. sed ut circulus, uel ellipsis a b ad portiones, ita a p b conus, uel coni portio ad solidas portiones, id quod supra demonstratum est: & ut circulus

22. huius uel ellipsis c d ad portiones, quæ ipsi insunt, ita conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius portiones. Quòd cum figuræ in circulis, uel ellipsibus a b c d descriptæ similes sint, erit proportio circuli, uel ellipsis a b ad suas portiones, eadē, quæ circuli uel ellipsis c d ad suas. ergo conus, uel coni portio a p b ad portiones solidas eādem habet proportionē, quam conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius

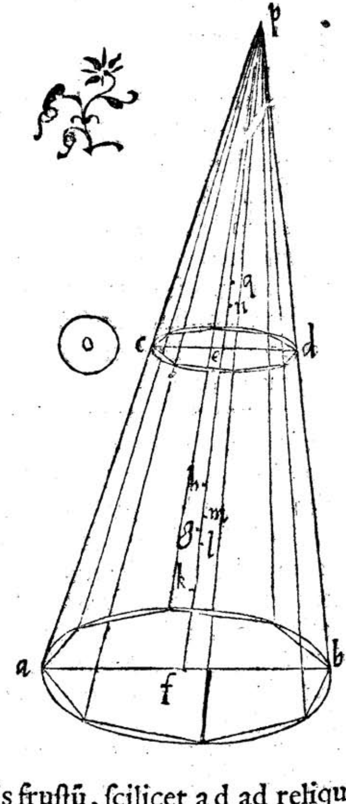

19. quinti portiones. reliquum igitur coni, uel coni portionis frustū, scilicet a d ad reliquas portiones solidas in ipso contentas eandem proportionē habet, quam conus, uel coni portio a p b ad solidas portiones: hoc est eandem, quam circulus, uel ellipsis a b ad portiones planas. quare frustum coni, uel coni portionis a d

ad

ad portiones ſolidas maiorem habet proportionē, quàm n l ad l m: & diuidendo fruſtum pyramidis ad dictas portiones maiorem proportionem habet, quàm n m ad m l. fiat igitur ut fruſtum pyramidis ad portiones, ita q m ad m l. Itaque quoniam à fruſto coni, uel coni portionis a d, cuius grauitatis centrum eſt m, aufertur fruſtum pyramidis habens centrum l; erit reliquæ magnitudinis, quæ ex portionibus ſolidis conſtat, grauitatis cētrum in linea l m producta, atque in puncto q, extra figuram poſito: quod fieri nullo modo poteſt. relinquitur ergo, ut punctum l ſit fruſti a d grauitatis centrum. quæ omnia demonſtranda proponebantur.

THEOREMA XXII. PROPOSITIO XXVII.

OMNIVM ſolidorum in ſphæra deſcriptorum, quæ æqualibus, & ſimilibus baſibus continentur, centrum grauitatis eſt idem, quod ſphæræ centrum.

Solida eiuſmodi corpora regularia appellare ſolent, de quibus agitur in tribus ultimis libris elementorum: ſunt autem numero quinque, tetrahedrum, uel pyramis, hexahedrum, uel cubus, octahedrum, dodecahedrum, & icoſahedrum.

Sit primo a b c d pyramis ī ſphæra deſcripta, cuius ſphæræ centrum ſit e. Dico e pyramidis a b c d grauitatis eſſe centrum. Si enim iuncta d e producatur ad baſim a b c in f; ex iis, quæ demonſtrauit Campanus in quartodecimo libro elementorum, propoſitione decima quinta, & decima ſeptima, erit f centrum circuli circa triangulum a b c deſcripti: atque erit e f ſexta pars ipſius ſphæræ axis. quare ex prima huius conſtat trianguli a b c grauitatis centrum eſſe punctum f: & idcirco lineam d f eſſe pyramidis axem.

At cum e f sit sexta pars axis sphæræ, erit d e tripla e f. ergo punctum e est grauitatis centrum ipsius pyramidis: quod in uigesima secunda huius demonstratum fuit. Sed e est centrum sphæræ. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in sphæra descriptæ idem sit, quod ipsius sphæræ centrum.

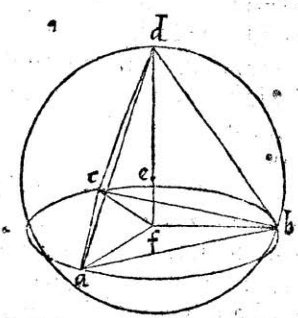

Sit cubus in sphæra descriptus a b, & oppositorum planorum lateribus bifariam diuisis, per puncta diuisionum plana ducantur, ut communis ipsorum sectio sit recta linea c d. Itaque si ducatur a b, solidi scilicet diameter, lineæ a b, c d ex trigesimanona undecimi sese bifariam secabunt. secent autem in puncto e. erit e centrũ grauitatis solidi a b, id quod demonstratum est in octaua huius. Sed quoniam a b est sphæræ diametro æqualis, ut in decima quinta propositione tertii decimi libri elemẽtorum ostenditur: punctum e sphæræ quoque centrum erit. Cubi igitur in sphæra descripti grauitatis centrum idem est, quod centrum ipsius sphæræ.

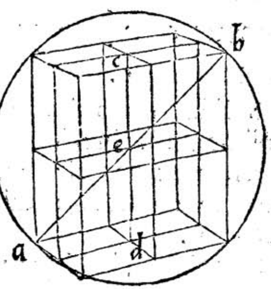

Sit octahedrum a b c d e f, in sphæra descriptum, cuius sphæræ centrum sit g. Dico punctum g ipsius octahedri grauitatis centrum esse. Constat enim ex iis, quæ demonstrata sunt à Campano in quinto decimo libro elementorum, propositione sextadecima eiusmodi solidum diuidi in duas pyramides æquales, & similes; uidelicet in pyramidem,

dem, cuius basis est quadratum a b c d, & altitudo e g: & in pyramidem, cuius eadē basis, altitudoq; f g; ut sint e g, g f, semidiametri sphæræ, & linea una. Cū igitur g sit sphæræ centrum, erit etiam centrum circuli, qui circa quadratū a b c d describitur: & propterea eiusdem quadrati grauitatis centrum: quod in prima propositione huius demonstratum est. quare pyramidis a b c d e axis erit e g: & pyramidis a b c d f axis f g. Itaque sit h centrum grauitatis pyramidis a b c d e, & pyramidis a b c d f centrum sit K: perspicuum est ex uigesima secunda propositione huius, lineā e h triplam esse h g: cō ponendoq; e g ipsius g h quadruplam. & eadē ratione f g quadruplā ipsius g K. quod cum e g, g f sint æquales, & h g, g K necessario æquales erunt. ergo ex quarta propositione primi libri Archimedis de cētro grauitatis planorū, totius octahedri, quod ex dictis pyramidibus constat, centrum grauitatis erit punctum g idem, quod ipsius sphæræ centrum.

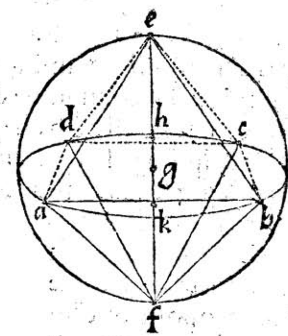

Sit icosahedrum a d descriptum in sphæra, cuius centrū sit g. Dico g ipsius icosahedri grauitatis esse centrum. Si enim ab angulo a per g ducatur recta linea usque ad sphæræ superficiem; constat ex sexta decima propositione libri tertii decimi elementorum, cadere eam in angulum ipsi a oppositum. cadat in d: sitq; una aliqua basis icosahedri triangulum a b c: & iunctæ b g, c g producantur, & cadant in angulos e f, ipsis b c oppositos. Itaque per triangula a b c, d e f ducantur plana sphæram secantia. erunt hæ se-grauitatis esse punctum m. patet igitur totius dodecahedri, centrum grauitatis idē esse, quod & sphæræ ipsum comprehendentis centrum. quæ quidem omnia demonstrasse oportebat.

PROBLEMA VI. PROPOSITIO XXVIII.

DATA qualibet portione conoidis rectanguli, abscissa plano ad axem recto, uel non recto; fieri potest, ut portio solida inscribatur, uel circumscribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, æqualem habentibus altitudinem, ita ut recta linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & figuræ inscriptæ, uel circumscriptæ interiicitur, sit minor qualibet recta linea proposita.

Sit portio conoidis rectanguli a b c, cuius axis b d, grauitatisq; centrum e: & sit g recta linea proposita. quam uero proportionem habet linea b e ad lineam g, eandem habeat portio conoidis ad solidum h: & circumscribatur portioni figura, sicuti dictum est, ita ut portiones reliquæ sint solido h minores: cuius quidem figuræ centrum grauitatis sit punctum K. Dico lineā k e minorem esse linea g proposita. nisi enim sit minor, uel æqualis, uel maior erit. & quoniam figura circumscripta ad reliquas portiones maiorem
8.quinti. proportionem habet, quàm portio conoidis ad solidum h; hoc est maiorem, quàm b e ad g: & b e ad g non minorem habet proportionem, quàm ad k e, propterea quod k e non ponitur minor ipsa g: habebit figura circumscripta ad portiones reliquas maiorem proportionem quàm b e ad e k:
29.quinti ex traditione Campani. & diuidendo portio conoidis ad reliquas portiones habebit maiorem, quàm b K ad K e. quare si fiat ut portio conoidis

noidis ad portiones reliquas, ita alia linea; quæ sit l k ad k e: erit l k maior, quam b k: & ideo punctum l extra portionem cadet. Quoniã igitur à figura circumscripta, cuius grauitatis centrum est k, aufertur portio conoidis, cuius centrum e, habetq; l K ad K e eam proportionem, quam portio conoidis ad reliquas portiones; erit punctum l extra portionem cadẽs, centrum magnitudinis

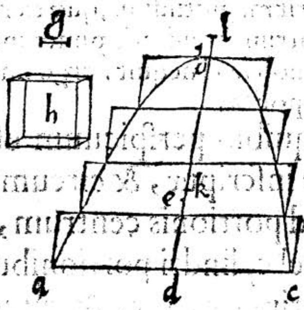

ex reliquis portionibus compositæ. illud autem fieri nullo modo potest. quare constat lineam k e ipsa g linea proposita minorem esse.

Rursus inscribatur portioni figura, uidelicet cylindrus m n, ut sit ipsius altitudo æqualis dimidio axis b d: & quam proportionem habet b e ad g, habeat m n cylindrus ad solidum o. inscribatur deinde eidem alia figura, ita ut portiones reliquæ sint solido o minores: & centrum grauitatis figuræ sit p. Dico lineam p e ipsa g minorẽ esse. si enim non sit mi-

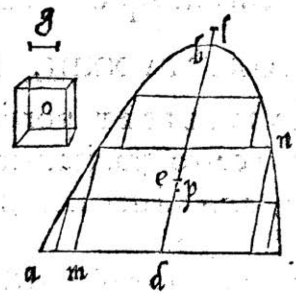

nor, eodem, quo supra modo demonstrabimus figuram inscriptam ad reliquas portiones maiorem proportionem habere, quàm b e ad e p. & si fiat alia linea l e ad e p, ut est figura inscripta ad reliquas portiones, pũctum l extra por tionem cadet: Itaque cum à portione conoidis, cuius grauitatis centrum e auferatur inscripta figura, centrum habens p: & sit l e ad e p, ut figura inscripta ad portiones reliquas: erit magnitudinis, quæ ex reliquis portionibus constat, centrum grauitatis punctum l, extra portionem cadens. quod fieri nequit. ergo linea p e minor est ipsa g linea proposita.

Ex quibus perspicuum est centrum grauitatis figuræ inscriptæ, & circumscriptæ eo magis accedere ad portionis centrum, quo pluribus cylindris, uel cylindri portionibus constet: fiatq; figura inscripta maior, & circumscripta minor. & quanquam continenter ad portionis centrū propius admoueatur: nunquam tamen ad ipsum perueniet. sequeretur enim figuram inscriptam, nō solum portioni, sed etiam circumscriptæ figuræ æqualem esse. quod est absurdum.

THEOREMA XXIII. PROPOSITIO XXIX.

CVIVSLIBET portionis conoidis rectanguli axis à cētro grauitatis ita diuiditur, ut pars quæ terminatur ad uerticem, reliquæ partis, quæ ad basim sit dupla.

SIT portio conoidis rectanguli uel abscissa plano ad axem recto, uel non recto: & secta ipsa altero plano per axē sit superficiei sectio a b c rectanguli coni sectio, uel parabole; plani abscindentis portionem sectio sit recta linea a c: axis portionis, & sectionis diameter b d. Sumatur autem in linea b d punctum e, ita ut b e sit ipsius e d dupla. Dico

e por-e portionis a b c grauitatis esse centrum. Diuidatur enim b d bifariam in m: & rursus d m, m b bifariam diuidantur in punctis n, o: inscribaturq; portioni figura solida, & altera circum scribatur ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ut superius dictũ est. Sit autem primum figura inscripta cylĩdrus f g: & circũscripta ex cylindris a h, K l constet. punctum n erit centrum grauitatis figuræ inscriptæ, mediũ scilicet ipsius d m axis: atq; idẽ erit centrum cylindri a h: & cylindri κ l centrũ o, axis b m medium. quare si li

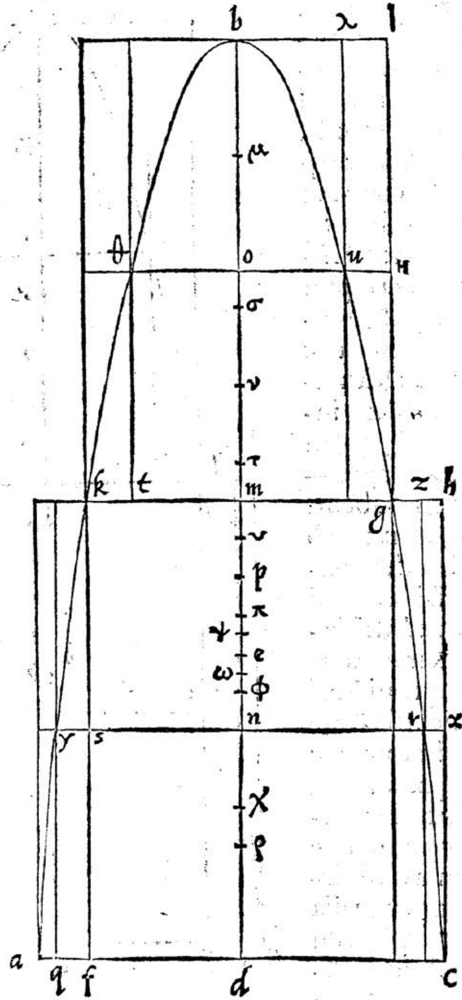

7. huius

neam o n ita di uiserimus in p, ut quã proportionẽ habet cylindrus a h ad cylindrum κ l, habeat linea o p ad p n: centrum grauitatis totius figuræ circũscriptæ erit punctum p. Sed cylindri, qui sunt æquali altitudine, eandem inter se se, quam bases proportionem habent: estq; ut linea d b ad b m, ita quadratũ lineæ a d ad quadratũ ipsius κ m, ex uigesima primi libri conicorũ: & ita quadratum a c ad quadratũ κ g: hoc est circulus circa diametrum a c ad circulum circa diametrum k g. dupla est autem linea d b lineæ

8. primi libri Archimedis

11. duodecimi.

15. quinti

2. duodecimi.

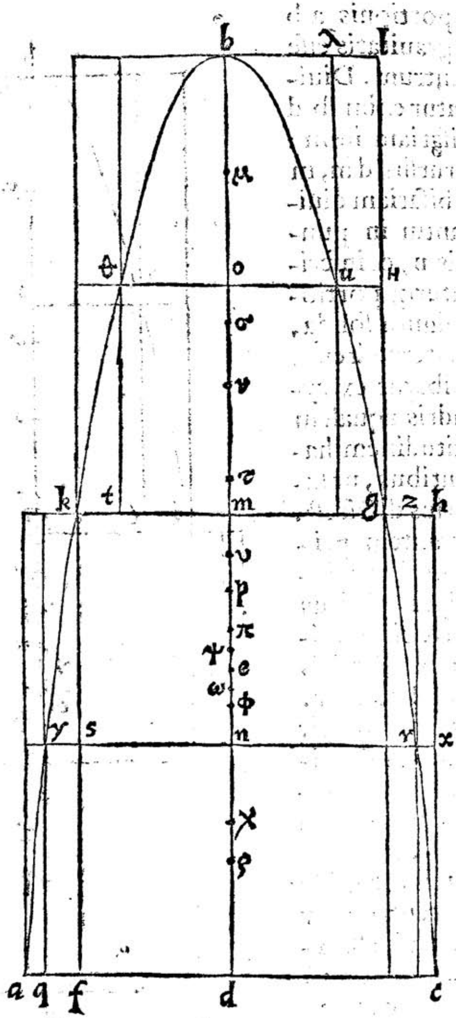

b m.

b m. ergo circulus a c circuli k g: & idcirco cylindrus a h cylindri k l duplus erit. quare & linea σ p dupla ipsius p n. Deinde inscripta & circumscripta portioni alia figura, ita ut inscripta constituatur ex tribus cylindris q r, s g, t u: circumscripta uero ex quatuor a x, y z, K ν, θ λ: diuidantur b o, o m, m n, n d bifariam in punctis μ ν π ρ. Itaque cylindri θ λ centrum grauitatis est punctum μ: & cylindri κ ν centrum ν. ergo si linea μ ν diuidatur in σ, ita ut μ σ ad σ ν proportionē eā habeat, quam cylindrus K ν ad cylindrum θ λ, uidelicet quam quadratum κ m ad quadratum θ o, hoc est, quam linea m b ad b o: erit σ centrum magnitudinis compositæ ex cylindris κ ν, θ λ. & cum linea m b sit dupla b o, erit & μ σ ipsius σ ν dupla. præterea quoniam cylindri y z centrum grauitatis est π, linea σ π ita diuisa in τ, ut σ τ ad τ π eam habeat proportionem, quam cylindrus y z ad duos cylindros K ν, θ λ: erit τ centrum magnitudinis, quæ ex dictis tribus cylindris constat. cylindrus autē y z ad cylindrum θ λ est, ut linea n b ad b o, hoc est ut 3 ad 1: & ad cylindrum k ν, ut n b ad b m, uidelicet ut 3 ad 2. quare y z cylīdrus duobus cylindris k ν, θ λ æqualis erit. & propterea linea σ τ æqualis ipsi τ π. denique cylindri a x centrum grauitatis est punctum ρ. & cum τ ρ diuisa fuerit in eā proportionem, quam habet cylindrus a x ad tres cylindros y z, k ν, θ λ: erit in eo puncto centrum grauitatis totius figuræ circūscriptæ. Sed cylindrus a x ad ipsum y z est ut linea d b ad b n: hoc est ut 4 ad 3: & duo cylindri k ν θ λ cylindro y z sunt æquales. cylindrns igitur a x ad tres iam dictos cylindros est ut 2 ad 3. Sed quoniā μ σ est duarum partium, & σ ν unius, qualium μ π est sex; erit σ π partium quatuor: propterea q; τ π duarum, & ν π, hoc est π ρ trium. quare sequitur ut punctum π totius figuræ circumscriptæ sit centrum. Itaque fiat ν υ ad υ π, ut μ σ ad σ ν. & υ ρ bifariam diuidatur in φ. Similiter ut in circumscripta figura ostendetur centrum magnitudinis compositæ ex cylin- 20. primi conicorū dris s g, t u esse punctum ν: & totius figuræ inscriptæ, quæ cõstat ex cylindris q r, s g, t u esse φ centrum. Sunt enim hi cylindri æquales & similes cylindris y z, K ν, θ λ, figuræ circumscriptæ. Quoniã igitur ut b e ad e d, ita est o p ad p n; utraq; enim utriusque est dupla: erit componendo, ut b d ad d e, ita o n ad n p; & permutando, ut b d ad o n, ita d e ad n p. Sed b d dupla est o n. ergo & e d ipsius n p dupla erit. quòd si e d bifariam diuidatur ĩ χ, erit χ d, uel e χ æqualis n p: & sublata e n, quæ est cõmunis utrique e χ, p n,

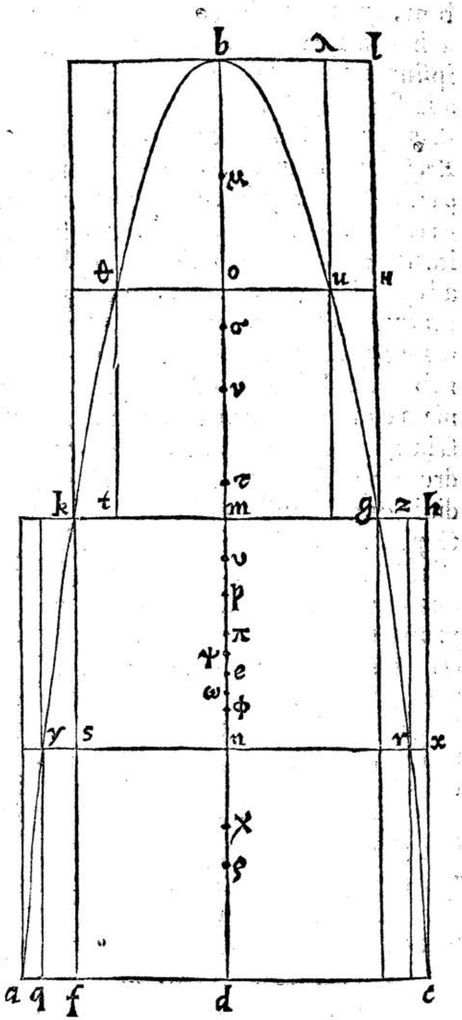

relin-

relinquetur p e ipſi n χ æqualis. cum autem b e ſit dupla e d, & o p dupla p n, hoc eſt ipſius e χ, & reliquum, uidelicet b o unà cum p e ipſius reliqui χ d duplum erit. eſtque 19 quinti
b o dupla ρ d. ergo p e, hoc eſt n χ ipſius χ ρ dupla. ſed d n dupla eſt n ρ. reliqua igitur d χ dupla reliquæ χ n. ſunt autem d χ, p n inter ſe æquales: itemq; æquales χ n, p e. quare conſtat n p ipſius p e duplam eſſe. & idcirco p e ipſi e n æqualem. Rurſus cum ſit μ ν dupla o ν, & μ σ dupla σ ν; erit etiam reliqua ν σ reliquæ σ o dupla. Eadem quoque ratione cõcludetur π υ dupla υ m. ergo ut ν σ ad σ o, ita π υ ad υ m: componendoq;, & permutando, ut ν o ad π m, ita o σ ad m υ: & ſunt æquales ν o, π m. quare & o σ, m υ æquales. præterea σ π dupla eſt π τ, & ν π ipſius π m. reliqua igitur σ ν reliquæ m τ dupla. atque erat ν σ dupla σ o. ergo m τ, τ o æquales ſunt: & ita æquales m υ, n ϕ. at o σ, eſt æqualis m υ. Sequitur igitur, ut omnes o σ, m τ, m υ, n ϕ inter ſe ſint æquales. Sed ut ρ π ad π τ, hoc eſt ut 3 ad 2, ita n d ad d χ: permutãdoq; ut ρ π ad n d, ita π τ ad d χ. & ſũt æquales ρ π, n d. ergo d χ, hoc eſt n p, & π τ æquales. Sed etiam æquales n π, π m. reliqua igitur π p reliquæ m τ, hoc eſt ipſi n ϕ æqualis erit. quare dempta p π ex p e, & ϕ n dempta ex n e, relinquitur p e æqualis e ϕ. Itaque π, ϕ centra figurarũ ſecundo loco deſcriptarum à primis centris p n æquali interuallo recedunt. quòd ſi rurſus aliæ figuræ deſcribantur, eodem modo demonſtrabimus earum centra æqualiter ab his recedere, & ad portionis conoidis centrum propius admoueri. Ex quibus conſtat lineam π ϕ à centro grauitatis portionis diuidi in partes æquales. Si enim fieri poteſt, non ſit centrum in puncto e, quod eſt lineæ π ϕ medium: ſed in ψ: & ipſi π ψ æqualis fiat ϕ ω. Cum igitur in portione ſolida quædam figura inſcribi poſſit, ita ut linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & inſcriptæ figuræ interiicitur, qualibet linea propoſita ſit minor, quod proxime demonſtrauimus: perueniet tandem ϕ centrum inſcriptæ figuræ

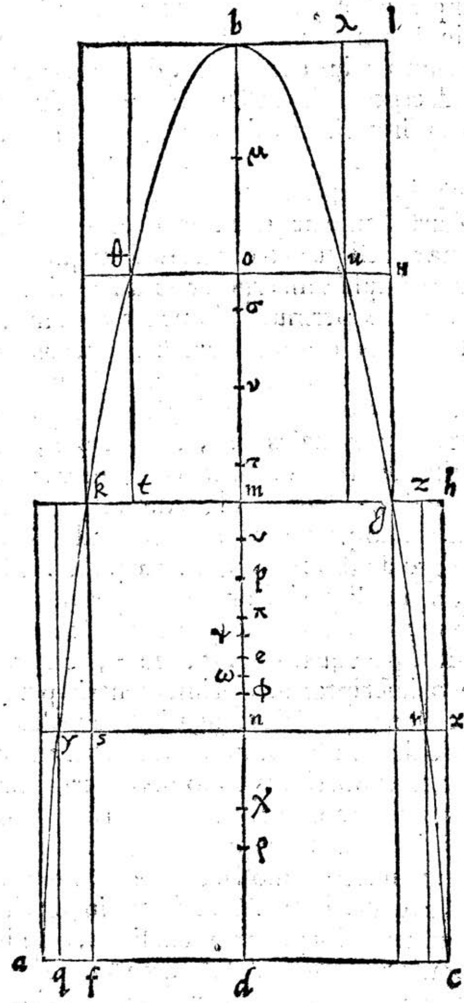
b
λ
l
μ
θ
o
u
σ
ν
τ
k
t
m
z
h
p
π
ψ
e
ω
φ
n
x
γ
s
χ
ρ
a
q
f
d
c

ad punctum ω. Sed quoniam π circumscripta itidem alia figura æquali interuallo ad portionis centrum accedit, ubi primum φ applicuerit se ad ω, & π ad punctũ ψ, hoc est ad portionis centrum se applicabit. quod fieri nullo modo posse perspicuum est. non aliter idem absurdum sequetur, si ponamus centrum portionis recedere à medio ad partes ω; esset enim aliquando centrum figuræ inscriptæ idem quod portionis centrũ. ergo punctum e centrum erit grauitatis portionis a b c. quod demonstrare oportebat.

Quod autem supra demõstratum est in portione conoidis recta per figuras, quæ ex cylindris æqualem altitudinem habentibus constant, idem similiter demonstrabimus per figuras ex cylindri portionibus constantes in ea portione, quæ plano non ad axem recto abscinditur. ut enim tradidimus in commentariis in undecimam propositionem libri Archimedis de conoidibus & sphæroidibus. portiones cylindri, quæ æquali sunt altitudine eam inter se proportionem habent, quam ipsarum bases: bases autẽ quæ sunt ellipses similes eandem proportionem habere, quam quadrata diametrorum eiusdem rationis, ex corollario septimæ propositionis libri de conoidibus, & sphæroidibus, manifeste apparet. corol. 15 de conoidibus & sphæroidibus.

THEOREMA XXIIII. PROPOSITIO XXX.

Si à portione conoidis rectanguli alia portio abscindatur, plano basi æquidistante; habebit portio tota ad eam, quæ abscissa est, duplam proportionem eius, quæ est basis maioris portionis ad basim minoris, uel quæ axis maioris ad axem minoris.

ABSCINDATVR à portione conoidis rectanguli a b c alia portio e b f, plano basi æquidistante: & eadem portio secetur alio plano per axem; ut superficiei sectio sit parabole a b c: planorũ portiones abscindentium rectæ lineæ a c, e f: axis autem portionis, & sectionis diameter b d; quam linea e f in puncto g secet. Dico portionem conoidis a b c ad portionem e b f duplam proportionem habere eius, quæ est basis a c ad basim e f; uel axis d b ad b g axem. Intelligantur enim duo coni, seu coni portiones a b c, e b f, eãdem basim, quam portiones conoidis, & æqualem habentes altitudinem. & quoniam a b c portio conoidis sesquialtera est coni, seu portionis coni a b c; & portio e b f coni seu portionis coni e b f est sesquialtera, quod de-

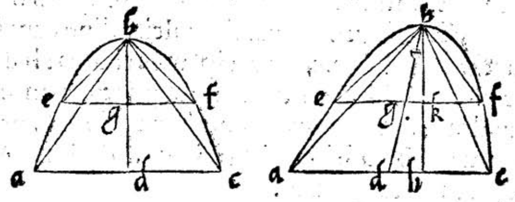

monstrauit Archimedes in propositionibus 23, & 24 libri de conoidibus, & sphæroidibus: erit conoidis portio ad conoidis portionem, ut conus ad conum, uel ut coni portio ad coni portionem. Sed conus, uel coni portio a b c ad conum, uel coni portionem e b f compositam proportionem habet ex proportione basis a c ad basim e f, & ex proportione altitudinis coni, uel coni portionis a b c ad altitudinem ipsius e b f, ut nos demonstrauimus in commentariis in undecimam propositionem eiusdem libri Archimedis: altitudo autem ad altitudinem est, ut axis ad axem. quod quidem in conis rectis perspicuum est, in scalenis uero ro ita demonstrabitur. Ducatur à puncto b ad planum basis a c perpendicularis linea b h, quæ ipsam e f in K secet. erit b h altitudo coni, uel coni portionis a b c: & b K altitudo e f g. Quod cum lineæ a c, e f inter se æquidistent, sunt enim planorum æquidistantium sectiones: habebit d b ad b g proportionem eandem, quam h b ad b K. quare portio conoidis a b c ad portionem e f g proportionem habet compositam ex proportione basis a c ad basim e f; & ex proportione d b axis ad axem b g. Sed circulus, uel ellipsis circa diametrum a c ad circulum, uel ellipsim circa e f, est ut quadratum a c ad quadratum e f; hoc est ut quadratũ a d ad quadratũ e g. & quadratum a d ad quadratum e g est, ut linea d b ad lineam b g. circulus igitur, uel ellipsis circa diametrum a c ad circulũ, uel ellipsim circa e f, hoc est basis ad basim eandem proportionem habet, quã d b axis ad axem b g. ex quibus sequitur portionem a b c ad portionem e b f habere proportionem duplam eius, quæ est basis a c ad basim e f: uel axis d b ad b g axem. quod demonstrandum proponebatur.

16. undecimi.
4 sexti.

2. duodecimi
7. de conoidibus & sphæroidibus
15. quinti
20. primi conicorũ

THEOREMA XXV. PROPOSITIO XXXI.

Cuiuslibet frusti à portione rectanguli conoidis abscissi, centrum grauitatis est in axe, ita ut demptis primum à quadrato, quod fit ex diametro maioris basis, tertia ipsius parte, & duabus tertiis quadrati, quod fit ex diametro basis minoris: deinde à tertia parte quadrati maioris basis rursus dempta portione, ad quam reliquum quadrati basis maioris unà cum dicta portione duplã proportionem habeat eius, quæ est quadrati maioris basis ad quadratum minoris: centrum sit in eo axis puncto, quo ita diuiditur ut pars, quæ minorem basim attingit ad alteram partem eandem proportionem habeat, quam dempto quadrato minoris basis à duabus tertiis quadrati maioris, habet id, quod reliquum est unà cum portione à tertia quadrati maioris parte dempta, ad reliquã eiusdem tertiæ portionem.

SIT frustum à portione rectanguli conoidis abscissum a b c d, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum b c, minor circa diametrum a d; & axis e f. describatur autem portio conoidis, à quo illud abscissum est, & pla-

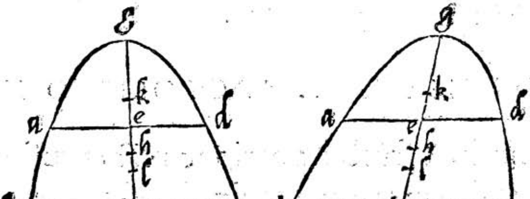

no per axem ducto secetur; ut superficiei sectio sit parabole b g c, cuius diameter, & axis portionis g f. deinde g f diuidatur in puncto h, ita ut g h sit dupla h f: & rursus g e in eandem proportionem diuidatur: sitq; g k ipsius k e dupla. Iã ex iis, quæ proxime demonstrauimus, constat centrum grauitatis portionis b g c esse h punctum: & portionis a g c punctum k. sumpto igitur infra h puncto l, ita ut κ h ad h l

eam

tam proportionem habeat, quam a b c d frustum ad portionem a g d; erit punctum l eius frusti grauitatis cētrum: habebitq; componendo K l ad l h proportionem eandem, quam portio conoidis b g c ad a g d portionem. Itaq; quoniam quadratum b f ad quadratum a e, hoc est quadratum b c ad quadratum a d est, ut linea f g ad g e: erunt duæ tertiæ quadrati b c ad duas tertias quadrati a d, ut h g ad g k: & si à duabus tertiis quadrati b c demptæ fuerint duæ tertiæ quadrati a d: erit diuidēdo id, quod relinquitur ad duas tertias quadrati a d, ut h k ad k g. Rursus duæ tertiæ quadrati a d ad duas tertias quadrati b c sunt, ut k g ad g h: & duæ tertiæ quadrati b c ad tertiā partē ipsius, ut g h ad h f. ergo ex æquali id, quod relinquitur ex duabus tertiis quadrati b c, demptis ab ipsis quadrati a d duabus tertiis, ad tertiā partem quadrati b c, ut k h ad h f: & ad portionem eiusdē tertiæ partis, ad quam unà cum ipsa portione, duplam proportionem habeat eius, quæ est quadrati b c ad quadratū a d, ut K l ad l h. habet enim K l ad l h eandem proportionem, quam conoidis portio b g c ad portionem a g d: portio autem b g c ad portionem a g d duplam proportionem habet eius, quæ est basis b c ad basim a d: hoc est quadrati b c ad quadratum a d; ut proxime demonstratum est. quare dempto a d quadrato à duabus tertiis quadrati b c, erit id, quod relinquitur unà cum dicta portione tertiæ partis ad reliquam eiusdem portionem, ut e l ad l f. Cum igitur centrum grauitatis frusti a b c d sit l, à quo axis e f in eam, quā diximus, proportionem diuidatur; constat uerū esse illud, quod demonstrandum proposuimus.

20. 1. conoidorum. | 30 huius

FINIS LIBRI DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

Impress. Bononiæ cum licentia Superiorum.